

Exploitatieanalyse sport

Gemeente Schiedam

Datum

21 december 2018

Referentie

1807RF

In opdracht van

Gemeente Schiedam

Drijver en Partners

Kelvinring 54

2952 BG Alblaserdam

T: 010 211 21 21

W: www.drijver-en-partners.nl

Inhoudsopgave

Hoofdstuk 1	Situatieschets en opdracht	4
Hoofdstuk 2	Zwembaden	5
2.1	Aanbod	5
2.2	Omgevingsanalyse	7
2.3	Bezoek	8
2.4	Openstelling	10
2.5	Tarievenstructuur	11
2.6	Personele inzet	12
2.7	Baten en lasten	13
2.8	Exploitatieprognose	14
2.9	Conclusies	14
Hoofdstuk 3	Binnensportaccommodaties	16
3.1	Aanbod	16
3.2	Bezetting	16
3.3	Tarieven	18
3.4	Personele inzet	18
3.5	Baten en lasten	19
3.6	Exploitatieprognose	20
3.7	Conclusies	20
Hoofdstuk 4	Buitensportaccommodaties	22
4.1	Aanbod en bezettingsgraad	22
4.2	Tarieven	23
4.3	Personele inzet	23
4.4	Baten en lasten	24
4.5	Exploitatieprognose	25
4.6	Conclusies	26
Hoofdstuk 5	Gemeentelijke kosten	27
5.1	Huidige kosten	27
5.2	Meerjarenonderhoudsplannen	28
5.3	Boekwaarden	28
Hoofdstuk 6	Verkenning sportstimulering	30
6.1	Niet alleen de stenen	30
6.2	Huidige situatie	30
6.3	Indruk	31
Hoofdstuk 7	Conclusies, aanbevelingen en vervolgstappen	32
7.1	Conclusies	32
7.2	Aanbevelingen	33
7.3	Vervolgstappen	34

Bijlage 1	Overzicht zwemvoorzieningen in de omgeving	i
Bijlage 2	Demografische ontwikkeling gemeente Schiedam	iii
Bijlage 3	Trends en ontwikkelingen	iv
Bijlage 4	Aanbod binnensportaccommodaties	vi
Bijlage 5	Jaarbezetting binnensportaccommodaties	vii
Bijlage 6	Piekbezetting binnensportaccommodaties	viii
Bijlage 7	Aanbod buitensportaccommodaties	ix
Bijlage 8	Gemeentelijke kosten	x
Bijlage 9	Meerjarenonderhoud	xii

De gemeente Schiedam beschikt over twee zwembaden, een aantal binnensportaccommodaties en enkele buitensportterreinen. Deze voorzieningen worden door diverse partijen geëxploiteerd en zijn niet allemaal in eigendom van de gemeente. Voor een deel van de accommodaties geldt, dat de overeenkomst met de betreffende exploitant eind 2019 afloopt. Ter voorbereiding op de nieuwe exploitatieperiode heeft de gemeente behoefte aan een onderzoek naar de exploitatie van deze sportaccommodaties. Op basis daarvan wil zij inzicht krijgen in het maatschappelijke en financiële rendement daarvan. Daarnaast wenst zij een advies voor de 'best passende' beheervorm voor de exploitatie van de sportaccommodaties in de toekomst.

Deze rapportage heeft betrekking op de exploitatie van de sportaccommodaties en heeft de volgende opbouw:

- de hoofdstukken 2, 3 en 4 gaan in op de exploitaties van de zwembaden, de binnensportaccommodaties en de buitensportaccommodaties;
- hoofdstuk 5 maakt de gemeentelijke kosten van de sportaccommodaties zichtbaar;
- hoofdstuk 6 bevat een verkenning van de sportstimulering;
- hoofdstuk 7 benoemt de belangrijkste conclusies met betrekking tot de exploitatie van de sportaccommodaties en gaat ook in op aanbevelingen en vervolgstappen.

2.1 Aanbod

2.1.1 Groenoord

Zwembad Groenoord is in 1994 gebouwd en ligt aan de noordzijde van de A20. Het bad is gemeentelijk eigendom, wordt geëxploiteerd door Optisport Schiedam B.V. en beschikt over de volgende voorzieningen:

- een wedstrijdbad van 25 x 15 meter met gedeeltelijk beweegbare bodem, een diepte van 0,00 tot 3,80 meter, een duikplank (1 meter) en een watertemperatuur van 28 graden;
- een recreatiebad van 254 m² met een stroomversnelling, een diepte van 1,30 meter en een watertemperatuur van 30 graden;
- een interactieve glijbaan van circa 65 meter met apart 'plonsbad' van 19 m², een diepte van 1,00 meter en een watertemperatuur van 30 graden;
- een waterspeeltuin van 21 m² met een diepte van 0,40 meter en een watertemperatuur van 30 graden;
- een peuterbadje van 18 m² met een diepte van 0,30 meter en een watertemperatuur van 30 graden;
- twee bubbelbaden van elk 6 m² met een temperatuur van 31,5 graden;
- een uitzwembad van 65 m² met een diepte van 1,30 meter en een watertemperatuur van 30 graden;
- een peuterbadje (buiten) van 50 m² met een diepte van 0,20 tot 0,50 meter en een watertemperatuur van 28 graden;
- een horecavoorziening (in eigen beheer);
- een ligweide met air trampoline en beachveld;
- een separate verenigingsruimte inclusief horecavoorziening.

Het zwembad biedt de volgende activiteiten aan:

- recreatief zwemmen:
  - banen zwemmen;
  - dameszwemmen;
  - vrijzwemmen;
  - familiezwemmen;
  - discozwemmen;
- doelgroepactiviteiten:
  - aquavitaal;
  - aquarobics;
  - aquajoggen;
  - aquatrimmen;
  - aquatherapie;
  - aquavaria;
  - aquamaanden
  - aquamini (baby- en peuterzwemmen);
- les zwemmen:
  - ABC-zwemmen;
  - ABC-zwemmen turbocursus;
  - privézwemles;
  - zwemles voor volwassenen.

Daarnaast wordt het bad door verenigingen en andere huurders gebruikt. Vaste huurders zijn onder andere de Schiedamse Reddingsbrigade (instructie en training), Watervrienden Schiedam (instructie en training) SVH Rotterdam (waterpolo), Moby Divers (duiken), Aqualis (duiken), Zwemvereniging Vlaardingen-Schiedam (training), Het Startblok (instructie voor mensen met een beperking) en Triathlon Vereniging Rijnmond (training). Tijdens een deel van de verenigingsuren worden zwemlessen aangeboden.

2.1.2 Zuid

Zoals de naam al aangeeft ligt zwembad Zuid aan de zuidzijde van Schiedam, nabij de Wilhelminahaven. Het bad is in 1975 gebouwd en in de jaren '90 gerenoveerd. Net als zwembad Groenord is het bad gemeentelijk eigendom en wordt het door Optisport Schiedam B.V. geëxploiteerd. Het beschikt over de volgende voorzieningen:

- wedstrijdbad van 25 x 10 meter met een diepte van 1,10 tot 2,10 meter en een watertemperatuur van 28 graden;
- instructiebad van 10 x 8 meter met een diepte van 0,30 tot 0,80 meter en een watertemperatuur van 31 graden;
- een kleinschalige horecavoorziening.

Het zwembad biedt de volgende activiteiten aan:

- recreatief zwemmen:
  - banen zwemmen;
  - dameszwemmen;
  - familiezwemmen;
  - discozwemmen;
- doelgroepactiviteiten:
  - aquavitaal;
  - aquajoggen;
  - aquatrimmen;
  - aquatherapie;
  - aquamini (baby- en peuterzwemmen);
- les zwemmen:
  - ABC-zwemmen;
  - ABC-zwemmen turbocursus;
  - privézwemles;
  - zwemvaardigheid 1/2/3;
  - snorkelen 1/2/3;
  - zeemeerminzwemmen.

Daarnaast wordt het bad door verenigingen en andere huurders gebruikt. Vaste huurders zijn onder andere de Schiedamse reddingsbrigade (instructie), zwemvereniging Calamares (naaktzwemmen), GGZ Delfland (recreatief zwemmen), Gespecialiseerd Jeugd- en Volwassenenwerk (recreatief zwemmen voor mensen met een beperking) en de Optisport Swimming Academy (instructie). Tijdens een deel van de verenigingsuren worden zwemlessen aangeboden.

2.2 Omgevingsanalyse

2.2.1 Concurrentie

Bijlage 1 bevat een overzicht van de zwemvoorzieningen, die vanuit het centrum van Schiedam binnen 15 minuten en/of 15 kilometer met de auto kunnen worden bereikt. Het betreft de zwemvoorzieningen die toegankelijk zijn voor 'reguliere' bezoekers en dus niet om voorzieningen die onderdeel zijn van sportscholen, hotels en dergelijke en alleen voor eigen gasten of leden toegankelijk zijn.

Uit het overzicht blijkt, dat er in en om Schiedam flink wat zwembaden aanwezig zijn. Naast de zwembaden Groenoord en Zuid is er in Schiedam het bad op de locatie van Argos Zorggroep, dat door twee zwemscholen wordt gebruikt. Net over de gemeentegrens ligt in Rotterdam zwembad West. Verder zijn er vooral in Rotterdam en Vlaardingen diverse zwembaden aanwezig, waarvan het voorzieningenaanbod geheel of gedeeltelijk vergelijkbaar is met dat van de Schiedamse zwembaden. Daarbij gaat het vrijwel uitsluitend om binnenbaden. Alleen het Van Maanenbad en het bad in Pernis bieden onoverdekt zwemwater. Datzelfde geldt overigens voor de Krabbeplas ten westen van Vlaardingen, maar dat is een recreatieplas en geen zwembad. Op net wat grotere afstand liggen nog diverse 'soorten' zwembaden in de gemeenten Albrandswaard, Barendrecht, Delft, Lansingerland, Nissewaard, Rotterdam en Westland.

Al met al is er sprake van een behoorlijke mate van concurrentie voor de Schiedamse zwembaden. Dat betekent dat het verzorgingsgebied van beide baden *primaire* uit de inwoners van de gemeente Schiedam bestaat. Dat betekent niet dat er geen bezoekers van buiten de gemeente de baden bezoeken, maar wel dat het overgrote deel van het bezoek in Schiedam woonachtig is.

2.2.2 Trends en ontwikkelingen

Voor de beoordeling van de exploitatie van de zwembaden is het van belang om enkele trends en ontwikkelingen te benoemen, omdat zij invloed uitoefenen op de behoefte aan zwemwater. Daarbij gaat het ten eerste om de demografische veranderingen in de gemeente Schiedam. Uit de volgende tabel en de specificatie van die cijfers in bijlage 2 blijkt, dat het aantal inwoners van de gemeente Schiedam in de afgelopen jaren licht is gestegen. Minstens zo belangrijk zijn de veranderingen tussen de diverse leeftijdsgroepen: het aantal inwoners tot 10 jaar en het aantal dertigers is duidelijk gedaald, terwijl het aantal vijftigers en zestigers juist flink is toegenomen.

jaar	2000	2005	2010	2015	2017
totaal	75.589	75.487	75.565	76.869	77.838
0 tot 20 jaar	17.338	17.495	17.162	16.936	17.059
20 tot 65 jaar	46.358	46.523	46.872	47.078	47.497
65 jaar of ouder	11.893	11.469	11.531	12.855	13.282

tabel 2.1: demografische ontwikkeling gemeente Schiedam (bron: Centraal Bureau voor de Statistiek)

Zoals de volgende tabel laat zien, blijft het aantal inwoners van de gemeente in de eerstkomende jaren naar verwachting licht stijgen. Vervolgens daalt het weer iets. Minstens zo belangrijk is de verandering in de leeftijdssamenstelling van de bevolking: in 2035 is het aantal inwoners tot 20 jaar en van 20 tot 65 jaar lager dan nu, terwijl de groep 65-plussers aanzienlijk groeit. Overigens zet de afname van de twee 'jongste' leeftijdsgroepen pas na 2025 in.

jaar	2025	2030	2035
totaal	80,0	79,1	79,2
0 tot 20 jaar	17,2	16,6	15,8
20 tot 65 jaar	48,5	47,0	46,7
65 jaar of ouder	14,3	15,5	16,6

tabel 2.2: demografische prognose gemeente Schiedam (cijfers in duizendtallen)

Naast de demografische veranderingen zijn er op landelijk niveau diverse trends en ontwikkelingen, die de zwembehoefte beïnvloeden. Bijlage 3 bevat een overzicht. Samen met de demografische wijzigingen in de komende jaren hebben zij tot en met 2035 een beperkte negatieve invloed op de behoefte aan vrij zwemmen, les zwemmen, verenigingszwemmen en doelgroepactiviteiten voor inwoners tot ongeveer 65 jaar. Er is sprake van een sterke positieve invloed op de behoefte aan doelgroepactiviteiten voor senioren.

2.3 Bezoek

2.3.1 Bezoekontwikkeling

De volgende tabel toont de bezoekcijfers van zwembad Groenoord. Daaruit blijkt dat het bezoek van recreatief zwemmen en les zwemmen een stijgende lijn laat zien. Dat geldt niet voor het bezoek van doelgroepen en verenigingen/verhuur.

Groenoord	2014	2015	2016	2017
recreatief zwemmen	63.974	68.547	71.727	72.827
doelgroepen	23.526	24.496	25.877	24.946
les zwemmen	23.995	25.196	31.142	32.060
verenigingen/verhuur	16.500	17.020	14.690	12.360
schoolzwemmen	0	0	0	0
totaal	127.995	135.259	143.436	142.193

tabel 2.3: bezoek zwembad Groenoord¹

De volgende tabel bevat de bezoekcijfers van Zuid. Ook daarvoor geldt dat het recreatief zwemmen en het les zwemmen een stijging van het aantal bezoeken laten zien. Net als bij Groenoord is het bezoek van doelgroepen in 2017 gedaald.

Zuid	2014	2015	2016	2017
recreatief zwemmen	13.589	12.832	14.227	14.575
doelgroepen	7.811	7.880	8.302	7.369
les zwemmen	18.836	17.563	20.847	21.482
verenigingen/verhuur	10.838	10.838	10.838	10.838
schoolzwemmen	0	0	0	0
totaal	51.074	49.113	54.214	54.264

tabel 2.4: bezoek zwembad Zuid²

¹ Het verenigingsbezoek van 2016 is onbekend. Uit het oogpunt van vergelijkbaarheid is het daarom geraamd.

² Het verenigingsbezoek van 2014, 2015 en 2016 is onbekend. Vanwege de vergelijkbaarheid is het aantal van 2017 voor die jaren ingevuld.

Van de onderscheiden activiteiten is het bezoek van les zwemmen sinds 2014 het sterkst gegroeid. Mede daardoor leert het overgrote deel van de Schiedamse kinderen zwemmen in een van beide zwembaden. In 2017 waren er gemiddeld 857 kinderen per 'jaargang' in de relevante leeftijden. Aangenomen dat circa 90% van de kinderen in elk geval het A-diploma behaalt, betekent dit dat jaarlijks circa 771 kinderen uit Schiedam het A-diploma halen. Uit cijfers van Optisport blijkt, dat ruim 600 van dat aantal het diploma in Groen Noord of Zuid behaalt. Dat is ongeveer 78%. Van Sammy's zwemschool en het Zweminstituut zijn geen cijfers bekend, maar op basis van het aantal lesgroepjes en de op de websites van beide zwemscholen benoemde maximale aantallen per groepje wordt het aantal A-diploma's op circa 120 per jaar geraamd. Dat is 16% en dat betekent dat de resterende 6% naar verwachting elders leert zwemmen. Hoewel het hier om een raming gaat, kan wel de conclusie worden getrokken dat het overgrote deel van de Schiedamse kinderen het A-diploma behaalt en dat het grootste deel daarvan dat in de twee gemeentelijke zwembaden doet.

2.3.2 Bezetting en animocijfer

Het gemiddelde aantal bezoeken per vierkante meter zwemwateroppervlak per jaar geeft aan hoe goed een zwembad wordt bezet. Een goede bezetting betekent dat vraag en aanbod goed op elkaar aansluiten. Ook is een goede bezetting van belang voor een efficiënte exploitatie. Voor overdekte zwembaden geldt een landelijk gemiddelde van 240 bezoeken per vierkante meter zwemwater. Vanaf 300 bezoeken per vierkante meter kan van een 'vol' zwembad worden gesproken. De volgende tabel toont de bezetting van beide baden apart en samen in 2017. Daaruit blijkt dat de bezetting van Groen Noord aan de lage kant en die van Zuid zeer laag is. De gezamenlijke bezetting van de twee baden is laag.³

zwembad	bezoek/m ²
Groen Noord	219
Zuid	164
Groen Noord + Zuid	177

tabel 2.5: bezetting zwembaden

Een lage bezetting van een zwembad kan op hoofdlijnen twee oorzaken hebben:

- het aantal bezoeken valt tegen in relatie tot het aantal inwoners van het verzorgingsgebied;
- het zwembad biedt te veel zwemwater voor het aantal inwoners van het verzorgingsgebied.

Dat betekent dat eerst het verzorgingsgebied moet worden bepaald. Daarmee wordt niet bedoeld op elke plaats waar minstens een zwembadbezoeker woonachtig is, maar op het gebied waar het overgrote deel van de bezoekers woont. Daarbij dient ook de aanwezigheid van zwemvoorzieningen in de omgeving (zie 2.2.1) te worden meegenomen. Voor een deel van de Schiedammers ligt het dichtstbijzijnde 'reguliere' zwembad niet in de eigen gemeente. Daarnaast zijn er in Schiedam twee zwemscholen actief. Daar staat tegenover dat voor een deel van de inwoners van de gemeenten Rotterdam en Vlaardingen Groen Noord of Zuid het dichtstbijzijnde 'reguliere' zwembad is. Op basis van het voorgaande wordt het verzorgingsgebied van de twee Schiedamse zwembaden samen op circa 78.000 geraamd.

³ Hierbij moet nog worden vermeld dat in de berekening van de bezetting van Groen Noord het zwemwater van het plonsbad, het peuterbad, de bubbelbaden, het uitzwembad en het buitenpeuterbad niet zijn meegenomen, omdat die anders een onevenredig grote invloed op de bezetting hebben. Daarnaast is aangenomen dat al het bezoek van Groen Noord aan het binnenbad kan worden toegerekend. Wanneer dat niet het geval is, is de bezetting van het binnenbad dus nog wat lager.

Op basis van dat verzorgingsgebied is de conclusie, dat de lage bezetting van de zwembaden niet door een te ruim zwembadaanbod wordt veroorzaakt. Het gemiddelde aantal inwoners van het verzorgingsgebied per vierkante meter overdekt zwemwater is namelijk 80 en dat is ruim meer het landelijke cijfer van 56. Op basis van dat laatste cijfer zou namelijk 1.400 m² overdekt zwemwater nodig zijn, terwijl er circa 1.000 m² is. Nu is er in grootstedelijke gebieden over het algemeen relatief minder zwemwater aanwezig. Dat leidt tot een aantal inwoners per vierkante meter overdekt zwemwater, dat wat hoger is dan het landelijk gemiddelde. Dit laat echter onverlet, dat er vanuit het *aanbod* gezien geen sprake is van te veel zwemwater in Schiedam. Dat kan de lage bezetting van de zwembaden dus niet verklaren.

De lage bezetting van de zwembaden wordt wèl veroorzaakt door het feit, dat het gemiddelde aantal bezoeken per inwoner van het verzorgingsgebied per jaar (het animocijfer) wat tegenvalt.⁴ Voor overdekte zwembaden geldt namelijk een landelijk gemiddelde van 4,3, maar het totale animocijfer van de twee Schiedamse baden is 2,5. Vanuit vele eerdere onderzoeken is bekend, dat zwembaden in grootstedelijke gebieden veelal lagere animocijfers hebben. Daarnaast is in de omgeving een behoorlijk aantal zwemvoorzieningen aanwezig (zie 2.2.1). Dat kan het verschil met het landelijk gemiddelde echter niet volledig verklaren. De zwembaden slagen er derhalve nog niet in om de aanwezige bezoekpotentie geheel te benutten, hoewel er wel sprake is van een stijgende lijn. Vooralnog is vanuit het huidige *bezoek* van de twee baden gezien echter sprake van te veel zwemwater in Schiedam.

Daarnaast kunnen op basis van de zeer lage bezetting en het ook in absolute zin beperkte aantal bezoeken van Zuid vraagtekens bij het bestaansrecht van dat bad worden geplaatst.

2.4 Openstelling

Zwembaden zijn maatschappelijke voorzieningen. Dat impliceert dat zij niet alleen geopend zijn op momenten waarop dat in financiële zin profitabel is. Dat laat onverlet dat een te laag aantal bezoeken per activiteitenuur de efficiëntie van de exploitatie niet ten goede komt. Ook tijdens slecht bezochte uren dient immers personeel aanwezig te zijn. Dit leidt dus tot een hoger exploitatietekort dan in een situatie waarin bezoek en activiteitenuren goed op elkaar zijn afgestemd. Dit betekent dat er een evenwicht moet worden gevonden tussen de maatschappelijke functie van de zwembaden en de financiële component daarvan.

De volgende tabel toont voor beide zwembaden het gemiddelde aantal bezoeken per activiteitenuur. Daaruit blijkt dat het bezoek per recreatief uur in Groenord bijna twee keer zo hoog als in Zuid. Daarbij moet echter met het verschillende voorzieningenaanbod rekening worden gehouden. Van een zwembad als Groenord mag een hoger recreatief bezoek per uur worden verwacht dan van een kleinschalig zwembad zonder specifieke recreatieve voorzieningen als Zuid. Dat laat onverlet dat het bezoek per uur van Zuid laag is, want voor een dergelijk bad dient dit ongeveer 20 te zijn. Het aantal recreatieve uren in Groenord past goed bij het bezoek, want voor een dergelijk bad dient dat ongeveer 30 te zijn.

Voor doelgroepactiviteiten geldt voor beide baden, dat een aantal van circa 20 bezoeken per uur een goede verhouding tussen bezoek en uren betekent. Groenord zit daar net iets boven en Zuid net iets onder. De verschillen zijn echter beperkt.

---

⁴ Ter verduidelijking: het animocijfer wordt berekend door het aantal bezoeken in een jaar te delen door het aantal inwoners van het verzorgingsgebied.

Voor de zwemlessen is vooral het aantal leerlingen per *lesgroepje* van belang. Er zijn namelijk meerdere lesgroepjes per uur en een zwemles duurt geen 60 maar 45 minuten. Voor de meeste zwemlessen gaat Optisport uit van 12 leerlingen per groepje. Voor de B- en C-diploma's is dat 15 en voor de turbocursus 9. Dit is gebruikelijk. Uit informatie van Optisport blijkt, dat er in Groenord wekelijks ruimte is voor 1.068 leerlingen en dat er momenteel 966 zijn. Dat betekent dat circa 90% van de beschikbare plekken wordt benut en er binnen de bestaande groepjes nog ruimte is voor extra leerlingen. In Zuid is wekelijks ruimte voor 720 leerlingen, maar er zijn er 738. Sommige groepjes zijn namelijk net wat groter dan waar Optisport officieel van uitgaat. Dat is niet ongebruikelijk, omdat leerlingen niet altijd aanwezig zijn. Volgens de exploitant is dat ook in Zuid het geval.

Dit blijkt ook uit het feit, dat er sprake is van een verschil tussen de voorgaande zwemlescijfers en de werkelijke bezoercijfers. Op basis van de 966 (Groenord) en 738 (Zuid) leerlingen per week en het bijbehorende aantal lesgroepjes (88 respectievelijk 57) is het gemiddelde aantal leerlingen per groepje 11,0 (Groenord) respectievelijk 12,9 (Zuid). Op basis van de bezoercijfers van 2017 (zie 2.3.1) en uitgaande van 46 reguliere lesweken per jaar zijn de gemiddelden echter flink lager, namelijk: 7,9 voor Groenord en 8,2 voor Zuid. De locatiemanager geeft aan dat dit in de eerste maanden van 2018 is verbeterd. Dat is van belang omdat een 6-leskaart zeven weken geldig is en een 12-leskaart 13 weken geldig is. Bezoekers kunnen dus 'kosteloos' een les missen, terwijl de kosten voor de inzet van de instructeur uiteraard niet dalen. In diverse zwembaden is een leskaart daarom net zo veel weken geldig als het aantal lessen dat op de kaart staat.

Er bestaat een groot verschil tussen het aantal bezoeken per verenigingsuur van beide baden. In algemene zin geldt een gemiddelde van 25 tot 35 als gebruikelijk, maar daarbij moet worden vermeld dat dit mede van het type huurder afhankelijk is. Bij een zwemvereniging liggen per uur vaak meer zwemmers in het water dan bij een activiteit van een zorginstelling. Daarbij komt dat huurders per uur en niet per bezoek betalen. Om die reden wordt het bezoek vaak niet geteld maar geraamd. Dit kan het grote verschil tussen de gemiddelden van Groenord en Zuid echter hooguit ten dele verklaren. Het lijkt erop dat het bezoek van Zuid wat te hoog en dat van Groenord wat te laag is geraamd. Voor de algehele conclusies over de bezetting van de baden heeft dit echter geen noemenswaardige gevolgen.

	Groenord	Zuid
recreatief zwemmen	29	14
doelgroepen	22	17
les zwemmen	39	39
verenigingen/verhuur	19	47

tabel 2.6: gemiddeld aantal bezoeken per activiteitenuur zwembaden

2.5 Tarievenstructuur

Over het algemeen is de tarievenstructuur van beide zwembaden herkenbaar. Wat wel opvalt, is dat er voor sommige activiteiten zowel meerbadenskaarten als abonnementen worden aangeboden. Dat zorgt ervoor dat het aantal kortingsmogelijkheden groot is en dat leidt normaal gesproken tot een lagere gemiddelde omzet per bezoek en mogelijk ook tot minder omzet. Zo kan bij verschillende aquasporten in zwembad Groenord voor een 12-badenkaart, of voor een maand-, kwartaal- of jaarabonnement worden gekozen. Zuid biedt uitsluitend meerbadenskaarten aan. Overigens is de geldigheidsduur van de diverse meerbadenskaarten passend. Datzelfde geldt voor de hoogte van de korting die de meeste kaarten bieden.

Daarnaast valt op dat de zwemlessen in beide baden even lang duren, maar niet even duur zijn. Voor een 12-lessenkaart betaalt een bezoeker in Zuid € 69,- en in Groenord € 102,30. Dat scheelt gemiddeld € 2,78 per les. Voor de doelgroepactiviteiten geldt hetzelfde: een 12-badenkaart voor aquatherapie kost in Zuid € 44,- en in Groenord € 63,-. Dat scheelt gemiddeld € 1,58 per les. Volgens Optisport liggen tariefsverhogingen gevoelig in Zuid en zijn de tarieven conform de voorwaarden van de aanbesteding. Dat laat onverlet dat de verschillen erg groot zijn en – anders dan bij het recreatief zwemmen – niet op grond van een verschillend voorzieningenaanbod kunnen worden gerechtvaardigd. Gezien de prijsverschillen is het opvallend, dat juist het zwemlesbezoek in Groenord in de afgelopen jaren zo sterk is gestegen (zie 2.3.1).

Tot slot zijn er diverse tarieven voor het verhuren van de zwembaden. Daarbij wordt onder meer onderscheid gemaakt naar het aantal bassins dat wordt gebruikt en de aard van de activiteit. Zo betalen verenigingen voor de uren waarop zij zwemlessen aanbieden een flink hoger (commercieel) tarief dan tijdens hun trainingsuren. Dat is gebruikelijk.

2.6 Personele inzet

Naast de beide zwembaden exploiteert Optisport Schiedam B.V. vier binnensportaccommodaties (zie hoofdstuk 3). Dat impliceert dat de personele inzet voor bepaalde algemene functies, zoals de locatiemanager, de administratie en het hoofd horeca over meerdere accommodaties kunnen worden ‘uitgesmeerd’. Dat komt de efficiëntie van die inzet normaal gesproken ten goede.

Op basis van de beschikbare informatie is het niet mogelijk om de totale personele inzet van bijna 30 fte *precies* over de verschillende accommodaties te verdelen. Mede aan de hand van contact met de exploitant wordt de personele inzet in Groenord op circa 16,4 fte en in Zuid op circa 5,7 fte geraamd. Dat leidt tot een gemiddelde van circa 8.700 respectievelijk 9.500 bezoeken per fte. Het landelijke cijfer voor een efficiënte inzet is circa 12.000 bezoeken per fte, dus op basis daarvan luidt de conclusie dat de personele inzet behoorlijk ruim is. Dit is echter een algemeen oordeel, want de benodigde inzet hangt ook samen met het karakter van het bad. Daarnaast maakt het personeel niet in alle zwembaden in Nederland zelf schoon, maar in Groenord en Zuid is dat wel het geval. Hiervoor wordt dus geen bedrijf ingehuurd. Daarbij komt dat de beide horecavoorzieningen door de exploitant worden beheerd en niet zijn verpacht. In sommige andere zwembaden is dat wel het geval en ook dat scheelt personele inzet.

Het voorgaande leidt tot het oordeel, dat de huidige personele inzet in de zwembaden ruim is. Dat is opvallend, want de exploitant heeft aangegeven dat er sinds de overname van de exploitatie in 2014 aanzienlijk op de inzet is bezuinigd. Deze ogenschijnlijke discrepantie kan voor een deel door de bezetting van beide baden worden verklaard. Die is immers aan de lage kant in Groenord en zeer laag in Zuid. Daarnaast speelt het lage aantal bezoeken per activiteitsuur van sommige activiteiten een rol. Ook wanneer er weinig bezoekers in het bad liggen, is er immers personeel nodig. Dit bevestigt de eerdere opmerking, dat er een evenwicht moet worden gevonden tussen de maatschappelijke functie van de zwembaden en de financiële component daarvan.

2.7 Baten en lasten

Vanwege de bedrijfsgevoeligheid worden de financiële exploitatiegegevens van de twee zwembaden niet in deze rapportage weergegeven. De onderzoekers hebben de cijfers van 2015, 2016 en 2017 wel op vertrouwelijke basis ingezien en op basis daarvan een analyse gemaakt.

2.7.1 Baten

Sinds 2015 zijn de baten in beide zwembaden gestegen. De toename is vooral veroorzaakt door een hogere omzet uit de zwemlessen in beide baden ten gevolge van de stijging van het bezoek. Daarnaast is de horecaomzet in Groenord flink hoger geworden. Dat komt niet alleen door de groei van het aantal bezoeken, maar ook door een toename van de gemiddelde omzet per bezoek.

De gemiddelde omzet per bezoek van de verschillende zwemactiviteiten past bij de tarieven van de baden. Daarbij is de omzet per bezoek in Zuid duidelijk lager dan in Groenord. Dat is een logisch gevolg van de prijsverschillen tussen beide baden (zie paragraaf 2.5).

Ook de horecaomzet per bezoek is in Groenord veel hoger dan in Zuid. Dat is niet verwonderlijk, gezien het meer recreatieve karakter van Groenord en de beperkte omvang van de horecavoorziening in Zuid. Desalniettemin is de horecaomzet van Groenord hoog en van Zuid aan de lage kant.

2.7.2 Lasten

De verdeling van de personeelslasten over de door Optisport geëxploiteerde accommodaties lijkt niet volledig overeen te komen met de verdeling van de personele inzet, zoals weergegeven in paragraaf 2.6 en paragraaf 3.4. Vandaar dat de kosten alleen als totaal worden beoordeeld. De gemiddelde personeelslasten per fte zijn zoals dat op basis van de gehanteerde cao mag worden verwacht.

De energiekosten van Groenord zijn aan de hoge kant. Dat komt doordat het gas- en het elektraverbruik per vierkante meter zwemwateroppervlak en per bezoek hoger zijn dan gebruikelijk. De kosten van Zuid zijn daarentegen in orde. Het elektraverbruik is weliswaar aan de hoge kant, maar daar staat tegenover dat het gasverbruik aan de lage kant is.

De kosten van het huurdersonderhoud van Groenord zijn hoog, althans: in 2017. In de voorgaande jaren waren de kosten aanmerkelijk lager. Dit heeft vermoedelijk te maken met het feit, dat er in het ene jaar meer aan huurdersonderhoud moet worden gedaan dan in het andere. Over de gehele periode bezien zijn de kosten in orde. In Zuid variëren de kosten minder sterk en zijn ze in orde.

De kosten voor administratie en beheer zijn per zwembad in orde. Optisport exploiteert echter ook enkele binnensportaccommodaties en daarvoor worden ook kosten voor administratie en beheer in rekening gebracht. Wanneer alle kosten bij elkaar worden opgeteld, is het oordeel dat ze aan de hoge kant zijn. Er mogen immers enige synergievoordelen worden verwacht en die blijven kennelijk uit.

Tot slot zijn de algemene kosten en de kosten voor marketing en communicatie in orde. Dat geldt ook voor de inkoopkosten van de horeca. De verhouding tussen inkoop en verkoop is namelijk scherp. Zeker voor een zwembad als Zuid, met een kleinschalige horeca, is dat een opvallende prestatie.

2.7.3 Resultaat

Het verschil tussen de baten en lasten vormt het exploitatietekort. Een dergelijk absoluut cijfer zegt op zichzelf nog niet zo veel. Om het tekort toch te kunnen beoordelen wordt vaak het zogeheten dekkingspercentage gebruikt. Dat is de verhouding tussen de baten en lasten, waarbij de huur/erfpacht buiten beschouwing wordt gelaten. Die verhouding dient voor zwembaden minstens 80% te zijn om van een efficiënte exploitatie te kunnen spreken. Groenord voldoet aan die norm, maar Zuid bij lange na niet. De exploitatie van dat bad is dus inefficiënt. Dat komt vooral door:

- de zeer lage bezetting;
- de lage tarieven van doelgroepactiviteiten en les zwemmen in vergelijking met Groenord;
- de ruime personele inzet.

2.8 Exploitatieprognose

Op basis van de omgevingsanalyse (zie paragraaf 2.2) en de ontwikkeling van het bezoek (zie paragraaf 2.3) is het beeld dat er nog enige bezoekpotentie aanwezig is, maar ook dat diverse omgevingsfactoren in de komende jaren een beperkte negatieve invloed op de behoefte aan diverse zwemactiviteiten uitoefenen. Daar staat een sterke positieve invloed op seniorenactiviteiten tegenover. Een goede exploitant zal in de komende jaren derhalve nog enig extra bezoek weten te trekken en daarmee de door de huidige exploitant ingezette lijn weten 'door te trekken'. Dit leidt tot een verbetering van het exploitatieresultaat, te meer daar uit de analyse blijkt dat de bezoerstijging zonder extra personele inzet moet kunnen worden opgevangen. De huidige inzet is immers ruim en binnen de bestaande activiteitenuren bestaat nog ruimte voor extra bezoek.

Een factor die minstens zo belangrijk is en een beter exploitatieresultaat voor Zuid in de weg staat, is het feit dat de tarieven van de doelgroepactiviteiten en het les zwemmen in Zuid substantieel lager zijn dan in Groenord. Hoewel dit een gevoelig punt is en de tarieven conform de aanbestedingsvoorwaarden zijn vastgelegd, kunnen de huidige prijsverschillen vanuit exploitatieperspectief niet worden verantwoord. Wanneer in Zuid de gemiddelde omzet per bezoek bij de doelgroepactiviteiten en het les zwemmen gelijk was geweest aan die van Groenord, scheelt dat circa € 5.000,- voor de doelgroepactiviteiten en circa € 55.000,- voor het les zwemmen. Het is overigens niet aan te bevelen om het verschil in een keer te dichten, omdat dat tot een relatief sterke prijsverhoging in Zuid leidt. Bij een geleidelijke aanpak zal het negatieve effect op het bezoek minder sterk zijn.

2.9 Conclusies

2.9.1 Bezoek en bezetting

- Het totale bezoek van de twee zwembaden – en vooral dat van Groenord – is sinds 2014 toegenomen;
- de bezetting van Groenord is aan de lage kant en de bezetting van Zuid is zeer laag. Samen hebben de baden een lage bezetting;
- de oorzaak van de lage bezetting is niet dat er te veel zwemwater is voor het aantal inwoners van het verzorgingsgebied, want dat is niet het geval. De oorzaak is wel dat het bezoek per inwoner van het verzorgingsgebied wat tegenvalt;
- op basis van de zeer lage bezetting en het ook in absolute zin beperkte aantal bezoeken kunnen er vraagtekens bij het bestaansrecht van Zuid worden geplaatst;

- in beide baden bestaat een aanzienlijk verschil tussen de grootte van de zwemlesgroepjes en het daadwerkelijke bezoek per groepje. Doordat leerlingen met een lessenkaart kosteloos een les per 6 of 12 weken kunnen missen, heeft dat een negatief effect op de exploitatie.

2.9.2 Tarieven

- Voor sommige activiteiten is het aantal kortingsmogelijkheden groot, doordat er zowel meerbadenkaarten als abonnementen worden aangeboden. Dat kan een negatief financieel effect hebben;
- de tarieven voor doelgroepactiviteiten en les zwemmen in Zuid zijn veel lager dan in Groenord. Dit heeft een sterk negatief financieel effect. Gezien de prijsverschillen is het opvallend, dat juist het zwemlesbezoek in Groenord in de afgelopen jaren zo sterk is gestegen.

2.9.3 Baten en lasten

- Sinds 2015 zijn de baten in beide baden gestegen. De toename betreft vooral het les zwemmen;
- de gemiddelde omzet per bezoek is in Groenord duidelijk hoger dan in Zuid;
- de horecaomzet per bezoek is in Groenord hoog en in Zuid aan de lage kant;
- de personele inzet in de zwembaden is ruim;
- de gemiddelde personeelskosten per fte zijn in orde;
- de energiekosten van Groenord zijn aan de hoge kant, maar die van Zuid zijn in orde;
- over enkele jaren bezien zijn de kosten van het huurdersonderhoud van beide baden in orde;
- de totale kosten die Optisport voor administratie en beheer in rekening brengt zijn aan de hoge kant;
- de algemene kosten, de kosten voor marketing en communicatie en de inkoopkosten van de horeca zijn in beide baden in orde;
- de exploitatie van Groenord is efficiënt, maar de exploitatie van Zuid is inefficiënt. Dat komt vooral door de zeer lage bezetting, de lage tarieven in vergelijking met Groenord en de ruime personele inzet;
- het exploitatieresultaat van beide baden kan in de komende jaren verbeteren door de bezoekpotentie zo volledig mogelijk te benutten, zonder dat dit tot extra personele inzet leidt. Minstens zo belangrijk is het geleidelijk verhogen van de tarieven van doelgroepactiviteiten en les zwemmen in Zuid tot het niveau van Groenord.

3.1 Aanbod

Uit het overzicht in bijlage 4 blijkt, dat de gemeente Schiedam over vier sporthallen, drie sportzalen en een flink aantal gymzalen beschikt. Een deel van de accommodaties is gemeentelijk eigendom, maar de gymzalen en een van de sportzalen zijn eigendom van Primo. Primo is de overkoepelende onderwijsorganisatie voor openbaar (speciaal) basisonderwijs in Schiedam. Conform de opdracht wordt voor de gymzalen van Primo alleen op de bezetting ingegaan.

Ten aanzien van de sporthallen valt op, dat zij niet door middel van een scheidingswand in meerdere delen kunnen worden verdeeld.⁵ Dat beperkt de gebruiksmogelijkheden voor het onderwijs. De hallen zijn dan ook vooral op verenigingssport gericht. Weliswaar kunnen door middel van netten meerdere delen worden gecreëerd, maar in de praktijk is dat onvoldoende voor het bewegingsonderwijs. De drie sportzalen kunnen wel door middel van een scheidingswand in twee delen worden verdeeld, waardoor twee volwaardige gymzalen ontstaan.

Naast de 'reguliere' binnensportaccommodaties zijn er:

- turnzaal Nijhoffplein: deze zaal is eigendom van de turnvereniging;
- gymzaal Fitsportland: deze zaal is onderdeel van een privaat sportcentrum;
- diverse gymzalen van en bij middelbare scholen: deze gymzalen zijn privaat eigendom en worden (vrijwel) uitsluitend door de betreffende scholen gebruikt;
- tennis- en badmintoncentrum Kethelhage: dit private sportcentrum beschikt onder meer over diverse overdekte tennis- en badmintonbanen.

Van de laatstgenoemde binnensportaccommodaties zijn geen bezettingsgegevens bekend. Deze voorzieningen worden vrijwel uitsluitend door de hoofdgebruiker bezet, zijnde een sportvereniging of een school. Hoewel die voorzieningen aan een deel van de binnensportbehoefte onderdak bieden, heeft de gemeente hier geen directe bemoeienis mee. Ook laat de praktijk zien, dat het niet reëel om te veronderstellen dat andere verenigingen of scholen er noemenswaardig ruimte kunnen huren. Deze accommodaties blijven derhalve verder buiten beschouwing.

3.2 Bezetting

Het binnensportaanbod kan met kengetallen of andere gemeenten worden vergeleken, maar daarmee kan nog geen antwoord worden gegeven op de vraag of een dergelijk aanbod ook 'passend' is voor de behoefte in de gemeente Schiedam. Daarvoor dient het werkelijke *gebruik* van de accommodaties te worden onderzocht. Dat kan immers afwijken van het gebruik in andere gemeenten.

---

⁵ Een uitzondering hierop betreft uiteraard de dubbele sporthal Margriet, die in twee separate sporthallen kan worden verdeeld.

3.2.1 Jaarbezetting

Bijlage 5 bevat een overzicht van de jaarbezetting van de binnensportaccommodaties voor het seizoen 2016 – 2017. De Vereniging Nederlandse Gemeenten hanteert een jaarbezetting van 1.600 uur als ondergrens voor de bouw en exploitatie van sporthallen en -zalen. NOC*NSF gaat uit van 1.400 uur, maar dat is exclusief onderwijsgebruik. Dit zijn echter *ondergrenzen*: een dergelijke bezetting betekent dat er nog veel ruimte voor extra gebruik beschikbaar is. In de praktijk wordt vaak vanaf 2.000 uur per jaar van een ‘voldoende’ bezette accommodatie gesproken. Op basis hiervan kunnen de volgende conclusies worden getrokken:

- de Groenordhal wordt voldoende bezet. Dat de bezetting niet hoger is, komt vooral door het beperkte onderwijsgebruik.⁶ Dat is ook de oorzaak van de matige bezetting van beide Margriet-sporthallen;
- de bezetting van de Willem-Alexanderhal is zeer laag. Deze hal is in oktober 2016 geopend en kende in het eerste seizoen een zeer beperkt verenigingsgebruik. Van onderwijsgebruik was geen sprake. Volgens de exploitant wordt de hal in het seizoen 2017 – 2018 al meer gebruikt, zowel door verenigingen als door scholen. De bezetting blijft echter laag. Dat er geen voorzieningen als touwen en ringen aanwezig zijn, beperkt de mogelijkheden voor onderwijsgebruik;
- de bezetting van sportzaal Oost is prima in orde, maar de bezetting van sportzaal Zuid en sportzaal Thorbeckesingel / De Taaltuin⁷ is aan de lage kant.

Voor gymzalen gelden geen officiële ‘ondergrenzen’, maar in de praktijk wordt vaak vanaf 1.600 uur per jaar van een ‘voldoende’ bezette accommodatie gesproken. Op basis hiervan worden de volgende conclusies getrokken:

- de bezetting van de gymzalen is wisselend, maar ligt in meerderheid (net) boven de 1.600 uur;
- de bezetting van de andere gymzalen ligt niet ver onder de 1.600 uur. In de meeste gevallen speelt hierbij vooral het beperkte sportgebruik een rol;
- van gymzaal Dokter Kuyperlaan zijn geen cijfers van het sportgebruik bekend. Voor zover bekend wordt de zaal alleen door de tafeltennisvereniging gebruikt, net als de aangrenzende kleinere zaal.

3.2.2 Piekbezetting

De bezetting van binnensportaccommodaties is normaal gesproken niet gelijkmatig. Tijdens de wintermaanden ontstaat meestal een ‘piek’ in het gebruik, omdat dan sporten als hockey en korfbal ‘naar binnen gaan’. Dat betekent dat de jaarbezetting meestal geen goed beeld van de bezetting gedurende de drukste weken van het jaar geeft. Voor beslissingen over het accommodatieaanbod dient derhalve zeker ook naar de ‘piekbezetting’ te worden gekeken.

Voor sporthallen en -zalen wordt veelal uitgegaan van een maximale bezetting van 88,5 uur per week, onderverdeeld in:

- 40 uur doordeweeks overdag tijdens schooltijd (uitgaande van gebruik door het voortgezet onderwijs);
- 48,5 uur doordeweeks na schooltijd en in het weekend (verenigingen en andere huurders).

Voor gymzalen wordt veelal uitgegaan van een maximale bezetting van 63 uur per week, onderverdeeld in:

- 26 uur doordeweeks overdag tijdens schooltijd (uitgaande van gebruik door het primair en speciaal onderwijs);
- 37 uur doordeweeks na schooltijd en in het weekend (verenigingen en andere huurders).

---

⁶ Overigens wordt de hal overdag niet alleen door het onderwijs, maar ook door andere organisaties gebruikt.

⁷ Hoewel de accommodatie als ‘gymzaal’ bekendstaat, is het qua omvang feitelijk een sportzaal.

In de praktijk wordt veelal een ondergrens van 55% gehanteerd om van een 'voldoende' bezette accommodatie te kunnen spreken. Als alle accommodaties in een gemeente gedurende de drukste weken van het jaar voor 55% worden bezet, is dat echter geen goed teken. In de overige weken is de bezetting dan immers lager. Bij een 'passend' voorzieningenaanbod is de piekbezetting derhalve flink hoger, zonder dat sprake is van accommodaties die allemaal 'tot de nok toe' gevuld zijn.

Bijlage 6 bevat een overzicht van de piekbezetting van de binnensportaccommodaties, die is gebaseerd op de weekroosters van een week in januari 2018. Dat leidt tot de volgende conclusies:

- de totale bezetting van de sporthallen en sportzalen is prima in orde. Het overgrote deel van het gebruik betreft verenigingen en overige huurders. Dat geldt vooral voor de sporthallen, die op dit punt elk meer dan 100% bezet zijn. Dat is mogelijk doordat een deel van dat gebruik overdag – tijdens onderwijsuren – plaatsvindt. Dat laat onverlet dat er vooral op die momenten nog ruimte is voor extra gebruik;
- hoewel de weekbezetting van de Willem-Alexanderhal niet bekend is, is wel duidelijk dat er daar nog veel ruimte voor onderwijs- en sportgebruik is;
- de meeste gymzalen kennen een hoge tot zeer hoge onderwijsbezetting, maar een lage verenigingsbezetting. Dit leidt in vrijwel alle gevallen tot een voldoende tot ruim voldoende totaalbezetting.

3.3 Tarieven

Bij de tarieven wordt uiteraard onderscheid gemaakt naar het type accommodatie dat wordt gehuurd. Daarnaast bestaan er verschillen tussen de tarieven voor structurele en die voor incidentele verhuur, alsmede tussen de tarieven voor huurders van binnen en van buiten de gemeente Schiedam. In veel andere gemeenten geldt voor binnensportaccommodaties een vergelijkbare systematiek, hoewel de ervaring ook leert dat het niet altijd eenvoudig is om te bepalen of een huurder nu wel of niet uit de 'eigen' gemeente afkomstig is.

3.4 Personele inzet

Op basis van de ontvangen informatie wordt de inzet in de vier binnensportaccommodaties als volgt geraamd:

- Groenordhal: 1,3 fte;
- sporthal Margriet: 5,1 fte;
- sportzaal Oost: 0,6 fte;
- sportzaal Zuid: 0,7 fte;
- **totaal: 7,7 fte.**

Net als in de zwembaden maken de medewerkers van Optisport zelf de accommodaties schoon en wordt daarvoor geen bedrijf ingehuurd. Ook is in de Groenordhal een beperkte en in sporthal Margriet een ruime horecavoorziening aanwezig, die door de exploitant wordt beheerd. In tegenstelling tot in de zwembaden is in de sporthallen en sportzalen wel sprake van sleutelverhuur.

De personele inzet in de Groenordhal en de beide sportzalen is efficiënt, maar in sporthal Margriet is die zeer hoog. Weliswaar betreft het een dubbele sporthal en een flinke horecavoorziening, maar dat laat onverlet dat de inzet zeer ruim is. Hierbij is overigens aangenomen dat de horeca in een sporthal geen verlies dient te maken en op basis daarvan is de maximaal aan de horeca van sporthal Margriet toe te rekenen personele inzet bepaald.

3.5 Baten en lasten

3.5.1 Baten

De baten van de binnensportaccommodaties die door Optisport worden geëxploiteerd bestaan vooral uit de opbrengsten uit verhuur en in mindere mate omzet horecaomzet.⁸ Sporthal Margriet zorgt voor verreweg de meeste omzet, hetgeen met het oog op het karakter van die accommodatie conform verwachting is. De baten zijn over het algemeen redelijk constant en de verhuuromzet past bij de gehanteerde tarieven.

Ten aanzien van de horeca valt de vrij hoge omzet van sporthal Margriet op. Gezien het feit dat het om een dubbele sporthal gaat en er ook regelmatig evenementen plaatsvinden, is dat niet verwonderlijk. Daarnaast valt de buitengewoon lage omzet in de Groenordhal op. Dat kan wellicht deels met het 'type' gebruikers samenhangen, maar dat laat onverlet dat de omzet zeer laag is.

3.5.2 Lasten

De personeelskosten van de Optisport-accommodaties zijn in 2.7.2 al beoordeeld.

De energiekosten van beide sporthallen en beide sportzalen zijn vergelijkbaar met soortgelijke accommodaties en daarmee in orde.

De kosten van het huurdersonderhoud van de vier accommodaties zijn over het algemeen in orde. Alleen de kosten van sportzaal Oost waren in 2017 aan de hoge kant. Dat komt vermoedelijk doordat er in het ene jaar meer aan huurdersonderhoud moet worden gedaan dan in het andere.

Zoals in 2.7.2 al is opgemerkt, zijn de kosten van administratie en beheer *per accommodatie* best in orde. Het totaal voor de zes Optisport-accommodaties is echter aan de hoge kant.

De algemene kosten zijn over het algemeen in orde, behalve in sporthal Margriet. Daar zijn ze aan de hoge kant.

Tot slot zijn de kosten voor marketing en communicatie en de inkoopkosten van de horeca prima in orde. De verhouding tussen inkoop en verkoop is namelijk scherp.

3.5.3 Resultaat

De verhouding tussen de baten en lasten (exclusief huur/erfpacht) is laag bij de Groenordhal en sporthal Margriet en hoog bij beide sportzalen. In het geval van de sporthallen komt dat vooral door:

- de lage onderwijsbezetting;
- de lage horecaomzet in de Groenordhal;
- de zeer ruime personele inzet in sporthal Margriet.

---

⁸ De exploitatie van de Willem-Alexanderhal wordt bij de exploitatie van het gelijknamige sportpark meegenomen.

3.6 Exploitatieprognose

Op basis van de demografische prognose (zie 2.2.2) mag in de periode tot en met 2035 een lichte afname van de behoefte aan binnensportruimte voor onderwijs en sportverenigingen worden verwacht. Daarnaast speelt de ledenontwikkeling bij de diverse sporten een rol. Uit cijfers van NOC*NSF blijkt, dat er wat dat betreft op *landelijk* niveau aanzienlijke verschillen tussen de diverse sportbonden bestaan. In relatieve zin is vooral de daling bij Badminton Nederland en de Nederlandse Tafeltennisbond sterk. Ook de ledenaantallen van het Nederlands Handbal Verbond, het Koninklijk Nederlands Korfbalverbond en de Nederlandse Volleybalbond laten een daling zien. Bij de Nederlandse Basketball Bond is het beeld wisselend, terwijl het aantal leden van de Koninklijke Nederlandse Gymnastiek Unie sinds 2012 is toegenomen. Voor de binnensportaccommodaties is ook de sterke ontwikkeling van de Koninklijke Nederlandse Hockeybond relevant. Hoewel het beeld in de komende jaren uiteraard kan veranderen, mag niet ineens een substantiële wijziging van de ontwikkeling van de afgelopen jaren worden verwacht. Voor zover er gegevens over de ledenaantallen van de Schiedamse sportverenigingen beschikbaar zijn, bevestigen die in grote lijnen het landelijke beeld.

Op basis van het voorgaande mag een lichte afname van het onderwijsgebruik worden verwacht, terwijl het *totale* verenigingsgebruik per saldo redelijk gelijk zal blijven. De totale omzet zal dus eerder af- dan toenemen. Exploitanten kunnen bij binnensportaccommodaties namelijk veel minder dan bij zwembaden invloed op het bezoek c.q. gebruik uitoefenen. Uiteraard zal dit beeld veranderen op het moment dat er bijvoorbeeld een bestaande gymzaal kan worden 'vrijgespeeld', door het gebruik van die accommodatie naar een of meerdere sporthallen of -zalen over te hevelen. De beperkte bezetting van de Willem-Alexanderhal biedt hiertoe in elk geval mogelijkheden. Dit is echter een kwestie van gemeentelijk accommodatiebeleid.

De exploitant heeft zelf wel directe invloed op de personele inzet in sporthal Margriet. Die is immers zeer hoog en dient te worden gereduceerd.

3.7 Conclusies

3.7.1 Bezetting

Jaarbezetting

- De Groenordhal en de Margriet-sporthallen kennen een hoog verenigingsgebruik en een beperkt onderwijsgebruik. Daardoor is de bezetting voldoende (Groenordhal) en matig (Margriet);
- de bezetting van de Willem-Alexanderhal is zeer laag;
- de bezetting van sportzaal Oost is prima in orde, maar die van sportzaal Zuid en sportzaal Thorbeckesingel / De Taaltuin is aan de lage kant;
- de bezetting van de gymzalen is wisselend, maar ligt overwegend (net) boven de 1.600 uur.

Piekbezetting

- De totale bezetting van de Groenordhal, sporthal Margriet en de sportzalen is prima in orde, hetgeen voornamelijk door het hoge verenigingsgebruik wordt veroorzaakt;
- in de sporthallen is nog flink wat ruimte voor onderwijsgebruik beschikbaar en in de Willem-Alexanderhal geldt dat ook voor verenigingsgebruik;

- de meeste gymzalen kennen een hoge tot zeer hoge onderwijsbezetting, maar een lage verenigingsbezetting. Dit leidt in vrijwel alle gevallen tot een voldoende tot ruim voldoende totaalbezetting.

3.7.2 Tarieven

- De tarievenstructuur is vergelijkbaar met die van veel andere gemeenten.

3.7.3 Baten en lasten

- De baten van de Optisport-accommodaties zijn redelijk constant;
- de horecaomzet van sporthal Margriet is hoog, maar die van de Groenordhal is zeer laag;
- de personele inzet in de Groenordhal en de beide sportzalen is efficiënt, maar in sporthal Margriet is die zeer hoog;
- de gemiddelde personeelskosten per fte zijn in orde;
- de energiekosten en de kosten van het huurdersonderhoud zijn in orde;
- de totale kosten die Optisport voor administratie en beheer in rekening brengt zijn aan de hoge kant;
- de algemene kosten, de kosten voor marketing en communicatie en de inkoopkosten van de horeca zijn in orde, met uitzondering van de wat hoge algemene kosten in sporthal Margriet;
- de exploitatie van de twee sportzalen is efficiënt, de exploitatie van de Groenordhal en sporthal Margriet is inefficiënt. Dat komt vooral door de lage onderwijsbezetting, de zeer lage horecaomzet in de Groenordhal en de zeer ruime personele inzet in sporthal Margriet;
- de verwachte lichte afname van het onderwijsgebruik heeft een negatieve invloed op de toekomstige omzet. Daartegenover staat een potentiële verlaging van de zeer ruime personele inzet in sporthal Margriet.

4.1 Aanbod en bezettingsgraad

Bijlage 7 bevat een overzicht van de sportparken, waarbij ook de verenigingen en de velden zijn weergegeven.⁹¹⁰ De sportparken zijn eigendom van de gemeente. De sportparken Thurlede en Bijdorp worden ook door de gemeente geëxploiteerd. Stichting Sportpark Willem-Alexander exploiteert het gelijknamige sportpark, inclusief de sporthal. Wat betreft sportpark Harga is sprake van een overgangperiode. De gemeente exploiteert het 'oude' deel van het sportpark en Stichting Sportpark Harga-Noord exploiteert het 'nieuwe' gedeelte. Op dit moment betreft het nieuwe deel alleen de hockeyvelden, maar vanaf 2019 komen daar de andere sporten bij.

Om te bepalen of een vereniging voldoende veldcapaciteit heeft wordt veelal een berekening op basis van normteams gebruikt. In een onderzoek van het Mulier Instituut¹¹ wordt het aanbod per sport en per vereniging met de behoefte vergeleken. Voor de voetbalverenigingen is dit in de volgende tabel weergegeven. Daaruit blijkt dat er op sportpark Harga sprake is van overcapaciteit van wedstrijdvelen. Vanaf 2019 zal het huidige aanbod op dat sportpark overigens door vier kunstgrasvelden, een WeTravel (ook voor rugby) en drie natuurgrasvelden (ook voor cricket) worden vervangen. Dat is ruim voldoende om de behoefte te kunnen accommoderen, te meer daar het de bedoeling is dat de verenigingen de vijf velden die niet als 'hoofdveld' zijn aangemerkt gaan delen.

Daarnaast lijkt het in het Mulier-onderzoek zo te zijn, dat er bij Kethel Spaland geen overschot aan wedstrijdvelen is. Volgens de officiële planningsnormen is dat inderdaad het geval, omdat daarbij vanaf een meerbehoefte van 0,01 veld naar boven wordt afgerond. In de praktijk blijkt echter, dat er nog flink wat ruimte in de normen zit. Dat bevestigt de KNVB ook. De vereniging kan derhalve prima met 4,00 velden toe en beschikt dus over overcapaciteit. Iets soortgelijks geldt voor Excelsior '20. Weliswaar wordt de veldbehoefte van 3,40 naar 4,00 afgerond, maar met 4,50 velden heeft de vereniging feitelijk een capaciteitsoverschot van 1,10 velden.

PPSC bevindt zich met een behoefte van 3,20 velden en een aanbod van 3,00 velden rond het 'omslagpunt'. Op dit moment is het aanbod nog passend, zeker gezien het feit dat twee van de drie velden kunstgrasvelden zijn. Bij een structurele en substantiële toename van de behoefte zal er echter een extra veld nodig zijn.

accommodatie	vereniging	wedstrijdvelen			trainingsvelden	
		behoefte	behoefte afgerond	aanbod	behoefte	aanbod
sportpark Willem-Alexander	Kethel Spaland	4,01	5,00	5,00	3,00	4,00
sportpark Harga	SVV	1,70	2,00	3,00	1,50	2,00
	HBSS	1,80	2,00	4,00	1,00	1,00
	Hermes DVS	2,20	3,00	5,00	1,00	1,00
sportpark Thurlede	Excelsior '20	3,40	4,00	4,50	2,00	2,00
	PPSC	3,20	4,00	3,00	1,50	2,00

tabel 4.1: behoefte en aanbod voetbal

⁹ Er zijn nog meer sportparken in Schiedam. Daar wordt voornamelijk tennis en pétanque gespeeld. Dit onderzoek richt zich echter op de vier vermelde sportparken.

¹⁰ Sportpark Willem-Alexander beschikt ook over een overdekte atletiekbaan van 130 meter met zeven banen en een springbak, alsmede over vier overdekte werpkooien voor cricket, softbal en honkbal.

¹¹ 'Ruimte voor sport in Schiedam' (2018).

De volgende tabel toont de behoefte en het aanbod van de overige sportverenigingen. Daaruit blijkt dat de hockeyvereniging momenteel over relatief veel velden beschikt. De overige verenigingen hebben een passend aantal velden, maar elke vereniging kan nog groeien zonder dat er dan meteen een extra veld nodig is. Voor cricket, rugby en de hondensport bestaan geen officiële planningsnormen.

accommodatie	vereniging	sport	wedstrijdvelen		
			behoefte	behoefte afgerond	aanbod
sportpark Willem-Alexander	Ventura	handbal	1,10	2,00	2,00
sportpark Harga	HC Schiedam	hockey	4,60	5,00	6,00
sportpark Thurlede	DWS	handbal	1,30	2,00	2,00
	Nexus	korfbal	1,10	2,00	2,00
sportpark Bijdorp	SV&HV Schiedam	honkbal	0,60	1,00	1,00
	SV&HV Schiedam	softbal	0,70	1,00	1,00

tabel 4.2: behoefte en aanbod handbal, hockey, korfbal, honkbal en softbal¹²

4.2 Tarieven

Het is niet goed mogelijk om een eenduidig tarief per type sportveld te benoemen. Voor de meeste velden zijn maatwerkafspraken gemaakt, die de uiteindelijke huurprijs beïnvloeden. Een transparante ‘basisprijs’ per type sportveld ontbreekt. De gemeente is voornemens om hier in de komende jaren verandering in te brengen.

4.3 Personele inzet

De personele inzet vanuit de gemeente beperkt zich grotendeels tot de ‘regierol’. Het onderhoud van de sportparken die door de gemeente worden geëxploiteerd wordt namelijk grotendeels door Irado verzorgd. Voor de beperkte werkzaamheden die bij de gemeente liggen wordt circa 450 uur per jaar ingezet. Daarnaast is vanwege onder meer de renovatie van sportpark Harga tijdelijk sprake van extra inzet, maar die heeft niet direct met de exploitatie te maken.

Op de twee sportparken zijn momenteel een manager (0,92 fte) en twee beheerders (2,0 fte) actief. Momenteel besteden zij circa 80% van hun tijd aan sportpark Willem-Alexander en 20% aan sportpark Harga. Op het moment dat de renovatie van sportpark Harga is afgerond en de exploitatie daarvan volledig door de stichting wordt uitgevoerd, zal de inzet op dat sportpark volgens de manager toenemen. De medewerkers zijn overigens in dienst van Stichting Sportpark Willem-Alexander en worden gedurende een deel van de tijd aan Stichting Sportpark Harga-Noord ‘uitgeleend’.

De beheerders verzorgen een deel van het schoonmaakwerk in het clubgebouw, de sporthal en de kleedkamers, alsmede een deel van het groen onderhoud. Daarnaast worden externe bedrijven ingehuurd voor schoonmaakwerk en het onderhoud van de installaties, de velden en het groen. De beoordeling van de personele inzet door de stichtingen kan derhalve niet los worden gezien van de kosten die de externe dienstverlening met zich meebrengt. Vandaar dat hier in de volgende paragraaf nader op wordt ingegaan.

¹² Omdat SV&HV Schiedam niet over een jeugdhonkbalveld beschikt, dient voor die wedstrijden het softbalveld te worden gebruikt.

4.4 Baten en lasten

In deze paragraaf wordt op de exploitatie van de twee buitensportstichtingen ingegaan. In hoofdstuk 5 komt de exploitatie van de sportcomplexen door de gemeente aan bod.

4.4.1 Baten

De baten van beide stichtingen bestaan grotendeels uit de verhuur van de velden (en opstallen) aan de diverse verenigingen en de horecapachters. Deze baten zijn gerelateerd aan de tarieven en de afspraken die hierover met de pachters zijn gemaakt, maar zijn helaas niet uitgesplitst weergegeven. Dat beperkt het inzicht erin.

Bij Stichting Sportpark Willem-Alexander bestaan de baten verder uit de (beperkte) verhuur van de sporthal en de commerciële verhuur van ruimten (de ballet- en dansstudio en ruimte van de fysiotherapeut). Die laatste post is van aanzienlijke omvang.

Voorts belast Stichting Sportpark Willem-Alexander bepaalde kosten door. Daarbij gaat het vooral om personeelskosten, die betrekking hebben op het 'uitlenen' van de medewerkers van de stichting aan Stichting sportpark Harga-Noord.

4.4.2 Lasten

De kosten met betrekking tot beheer, onderhoud en schoonmaak zijn over verschillende posten verdeeld, te weten: 'onderhoud en beheer velden', 'onderhoud clubgebouw en sporthal' en 'personeel'. Op basis van ervaringscijfers is de conclusie, dat de kosten van de eerst vermelde post in orde zijn, mede gezien het feit dat het om nieuwe complexen gaat. Wel valt op dat in deze kosten bij beide sportparken ook een dotatie aan de voorziening groot onderhoud is opgenomen. Dit is een onjuiste benaming, want de stichtingen reserveren voor het *dagelijks* onderhoud. Het is echter niet gebruikelijk om zowel de werkelijke kosten, als de dotatie aan de voorziening in de verlies- en winstrekening op te nemen. De werkelijke kosten worden immers (deels) uit de voorziening betaald en op die manier is sprake van een dubbelbetaling.

Op basis van ervaringscijfers is de conclusie, dat de kosten voor het dagelijks onderhoud van de clubgebouwen plus de overige aanwezige voorzieningen op de sportparken, zoals de Willem-Alexanderhal en de kleedkamers, in orde zijn. Hierin zijn ook de schoonmaakkosten opgenomen.

In combinatie met de personeelskosten en de bijbehorende inzet zijn de totale kosten met betrekking tot beheer, onderhoud en schoonmaak van de velden en de gebouwen – plus de bijbehorende interne en externe personele inzet/inhuur – echter aan de hoge kant ten opzichte van vergelijkbare accommodaties.

De energiekosten van Stichting Sportpark Willem-Alexander zijn laag voor een complex met een sporthal, multifunctioneel clubgebouw, aanvullende voorzieningen en sportvelden. Overigens staat de aansluiting nog op naam van de gemeente, die de kosten derhalve 'voorschiet' en vervolgens aan de exploitant doorbelast. Dat is een onwenselijke situatie. De energiekosten van Stichting Sportpark Harga-Noord zijn in orde.

De kosten voor belastingen en verzekeringen zijn zeer laag. Dit komt doordat beide stichtingen van lokale belastingen zijn vrijgesteld.

De kosten voor activiteiten, marketing en communicatie van Stichting Sportpark Willem-Alexander zijn aanzienlijk, maar gezien de functie van het sportpark en het feit dat het recent is geopend is dat niet verwonderlijk.

4.4.3 Resultaat

De financiële dekkingsgraad – de verhouding tussen de baten en lasten exclusief huur/erfpacht – is bij Stichting Sportpark Harga-Noord buitengewoon hoog en duidelijk hoger dan bij Stichting Sportpark Willem-Alexander. In tegenstelling tot bij zwembaden en binnensportaccommodaties kan het dekkingspercentage van een buitensportvoorziening niet op basis van een kengetal worden beoordeeld. Daarvoor heeft het aantal en type velden namelijk te veel invloed op de kosten, waardoor de vergelijkbaarheid van de accommodaties te gering is. Datzelfde geldt voor verschillen in de verdeling van verantwoordelijkheden tussen de eigenaar, de exploitant en de gebruikers. Wel kan worden gesteld dat het dekkingspercentage van Stichting Sportpark Harga-Noord dermate hoog is, dat sprake is van een efficiënte exploitatie.

4.5 Exploitatieprognose

Puur op basis van de demografische prognose (zie 2.2.2) mag in de periode tot en met 2035 een lichte afname van de ledenaantallen van de buitensportverenigingen worden verwacht. Er bestaan echter aanzienlijke verschillen in de trends per sport. Zo blijkt uit *landelijke* cijfers van NOC*NSF, dat het aantal leden van de Koninklijke Nederlandse Voetbalbond een stijgende lijn laat zien, terwijl het aantal leden van de Schiedamse voetbalverenigingen redelijk constant lijkt te zijn. Zoals eerder vermeld is het aantal leden van de Koninklijke Nederlandse Hockeybond in de afgelopen jaren zeer sterk gestegen, terwijl het Nederlands Handbal Verbond juist minder groot is geworden. Dit lijkt ook voor de Schiedamse verenigingen te gelden.

De ontwikkeling van de ledenaantallen heeft echter geen directe invloed op de verhuur van de velden aan de verenigingen. Die relatie is namelijk minder ‘sterk’ dan bijvoorbeeld bij de binnensportaccommodaties. In die zin mag aan de batenkant continuïteit worden verwacht. Wanneer de exploitant erin slaagt om het gebruik van de Willem-Alexanderhal te laten toenemen, heeft dat een positief effect op de exploitatie. Het gemeentelijk accommodatiebeleid heeft hier ook invloed op.

Daarnaast mag worden verwacht, dat de kosten van dagelijks onderhoud van de twee nieuwe sportparken in de loop der tijd – met het ouder worden van de accommodaties – gaan toenemen. Datzelfde geldt voor de personele inzet en kosten van sportpark Harga, op het moment dat de exploitatie daarvan volledig door Stichting sportpark Harga-Noord wordt verzorgd.

Daar staat tegenover dat in de huidige situatie de kosten met betrekking tot beheer, onderhoud en schoonmaak van de velden en de gebouwen, inclusief de personele inzet en inhuur, aan de hoge kant zijn.

4.6 Conclusies

4.6.1 Bezetting

- Momenteel is sprake van overcapaciteit op sportpark Harga, zowel bij de voetbalverenigingen als bij de hockeyvereniging. Ook de voetbalvereniging op sportpark Willem-Alexander en een van beide voetbalverenigingen op sportpark Thurlede beschikken nu over relatief veel velden. De capaciteit van de voetbalverenigingen op sportpark Harga wordt vanaf 2019 aangepast en zal dan alsnog ruim voldoende zijn;
- een van de twee voetbalverenigingen op sportpark Thurlede en de diverse handbal-, korfbal- en honk- en softbalverenigingen beschikken over een passend aantal velden.

4.6.2 Tarieven

- Momenteel zijn de tarieven van de sportvelden vooral op maatwerkafspraken gebaseerd en ontbreekt er een transparante 'basisprijs' per type sportveld.

4.6.3 Baten en lasten

- De totale kosten die samenhangen met beheer, onderhoud en schoonmaak van de velden en de gebouwen, inclusief de bijbehorende personele inzet en inhuur, zijn aan de hoge kant;
- de energiekosten van Stichting Sportpark Willem-Alexander zijn laag en die van Stichting Sportpark Harga-Noord zijn in orde;
- de kosten voor belastingen en verzekeringen zijn zeer laag, want beide stichtingen zijn vrijgesteld van lokale belastingen;
- de verhouding tussen de baten en lasten van Stichting Sportpark Harga-Noord is buitengewoon hoog en duidelijk hoger dan van Stichting Sportpark Willem-Alexander. Beide sportparken kunnen echter niet een op een met elkaar worden vergeleken. Wel kan worden gesteld dat de exploitatie van Stichting Sportpark Harga-Noord efficiënt is;
- indien het gebruik van de Willem-Alexanderhal kan worden verhoogd, heeft dat een positief effect op de exploitatie. Ook kan er mogelijk op de huidige kosten van beheer, onderhoud en schoonmaak – inclusief de personele inzet – worden bespaard. Daarentegen nemen de kosten van dagelijks onderhoud en de personele inzet op sportpark Harga in de loop der jaren naar verwachting toe.

5.1 Huidige kosten

Bijlage 8 bevat een overzicht van de gemeentelijke kosten voor de sportaccommodaties. Daaruit blijkt dat de zwembaden en de binnensportaccommodaties in 2017 circa € 2,1 miljoen en de buitensportaccommodaties circa € 2,2 miljoen kostten. Daarbij is de Willem-Alexanderhal bij de buitensport ingedeeld, omdat die hal onderdeel is van het sportcomplex Willem-Alexander. De belangrijkste posten worden nu toegelicht.

5.1.1 Zwembaden en binnensportaccommodaties

- De post 'nadelig exploitatiesaldo bedrijven' bevat de exploitatiebijdragen voor Optisport en Primo. Daarbij gaat het om bijna € 2,0 miljoen voor Optisport en circa € 0,35 miljoen voor Primo;
- de diverse 'verrekenposten' betreffen interne doorberekeningen van de gemeente;
- de post 'onderhoud' betreft het eigenaarsonderhoud, waarvoor de gemeente verantwoordelijk is en waarvoor een meerjarenonderhoudsplan (MJOP) is opgesteld. Het betreft de werkelijke kosten, die van jaar tot jaar sterk kunnen variëren;
- de post 'huur/vergoeding gebruik accommodaties' betreft vrijwel geheel de huur die Optisport voor de door haar geëxploiteerde accommodaties betaalt. Opvallend genoeg ontvangt de afdeling Vastgoed deze huur, terwijl de kapitaallasten voor rekening van de afdeling Sport zijn. Een logischer scheiding van rollen impliceert, dat Vastgoed als eigenaar ook de kapitaallasten voor haar rekening neemt.

5.1.2 Buitensportaccommodaties

Algemeen

- De kosten van Regie Openbare Ruimte en Vastgoed hebben betrekking op de sportparken Bijdorp, Thurlede en het 'oude' gedeelte van sportpark Harga (dus exclusief het hockeycomplex). De kosten van Schiedam in Beweging hebben betrekking op sportpark Willem-Alexander en het 'nieuwe' gedeelte van sportpark Harga. Het is niet mogelijk om de kosten per sportpark uit te splitsen, doordat de gemeente ze niet als zodanig boekt. Dat beperkt in sterke mate het inzicht in de kosten per accommodatie en daarmee de mogelijkheden om die te beoordelen.

Regie Openbare Ruimte en Vastgoed

- De post 'onderhoud' betreft het groot/eigenaarsonderhoud, alsmede het cultuur technisch onderhoud. Voor het groot onderhoud is een MJOP opgesteld. Het betreft de werkelijke kosten, die van jaar tot jaar sterk kunnen variëren;
- de post 'subsidies' betreft een incidentele subsidie voor enkele verenigingen;
- de post 'huur/vergoeding gebruik accommodaties' betreft de huur/vergoeding die de verenigingen aan de gemeente betalen. Hiervoor geldt wederom dat Vastgoed die baten ontvangt, terwijl zij niet de kapitaallasten voor haar rekening neemt.

Schiedam in Beweging

- De 'post nadelig exploitatiesaldo bedrijven' betreft voornamelijk de exploitatiebijdragen voor de twee buitensportstichtingen: circa € 442.000,- voor Stichting Sportpark Willem-Alexander en circa € 116.000,-

voor Stichting Sportpark Harga-Noord. Daarnaast zijn enkele eenmalige kosten ten behoeve van de stichtingen opgenomen;

- de relatief grote post ‘overige diensten van derden’ betreft incidentele kosten voor het verplaatsen van een korfbalvereniging. Het is opvallend dat deze kosten blijkbaar in een keer worden afgeschreven. Dat leidt immers tot een minder evenwichtig beeld van de kosten;
- de negatieve kosten voor de post ‘verzekeringen’ in 2017 hebben te maken met een vergoeding voor brandschade op sportpark Willem-Alexander. Nog los van het feit dat hier een kostenpost tegenover zou moeten staan, geldt ook hiervoor dat het in een keer opnemen van deze vergoeding tot een minder evenwichtig beeld leidt;
- een uitsplitsing van de post ‘overig’ laat zien, dat daaronder vooral energiekosten zijn geboekt. In 4.4.2 is al aangegeven, dat dit komt doordat de aansluiting vooralsnog op naam van de gemeente staat;
- de huur die de twee sportparkstichtingen aan de gemeente betalen bedraagt circa € 214.000,- voor Stichting Sportpark Willem-Alexander en circa € 171.000,- voor Stichting Sportpark Harga-Noord. Dit is niet als zodanig in de bijlage zichtbaar, want in 2016 was nog geen volledig jaar en in 2017 ontving Stichting Sportpark Harga-Noord in verband met aanloopkosten een korting op de huur van € 60.000,-. Daarnaast hebben er enkele verrekeningen plaatsgevonden, die vooral met de start van beide sportparken en stichtingen verband houden.

5.2 Meerjarenonderhoudsplannen

Voor de door Optisport geëxploiteerde accommodaties zijn in 2014 MJOP's voor de periode tot en met 2023 opgesteld (zie bijlage 9). Daaruit blijkt dat er in die tien jaar voor die accommodaties in totaal circa € 6 miljoen aan onderhoudskosten werden verwacht. Daarvan stond circa € 3,6 miljoen in de eerste vijf jaar en ruim € 2,4 miljoen in de laatste vijf jaar gepland. Voor zover bekend is in de afgelopen jaren echter lang niet al het geplande onderhoud ook daadwerkelijk uitgevoerd, mede in afwachting van besluitvorming over de toekomst van enkele accommodaties. De MJOP's geven dus geen goed beeld van de betreffende kosten in de komende jaren.

Voor sportpark Thurlede is een MJOP voor de periode 2018 tot en met 2022 opgesteld. Daaruit blijkt dat de totale kosten voor die vijf jaar op ruim € 700.000,- worden geraamd.

Van het nieuwe sportpark Willem-Alexander en het per 1 januari 2019 vernieuwde sportpark Harga zijn nog geen MJOP's beschikbaar. Die worden begin 2019 door de betreffende stichtingen opgesteld. Vanwege de herstructurering van sportpark Bijdorp is daarvan ook nog geen actueel MJOP beschikbaar.

5.3 Boekwaarden

De volgende tabel toont de boekwaarden van de accommodaties per 31 december 2017.

zwembad Groenord	1.384.975
zwembad Zuid	492.334
Groenordhal	12.582
sporthal Margriet	81.499
Willem-Alexanderhal	487.664
sportzaal Oost	44.069
sportzaal Zuid	115.256
gymzalen	87.240
sportpark Willem-Alexander	15.271.636
sportpark Harga	5.409.689
sportpark Thurlede	649.669
sportpark Bijdorp	36.224
overig	246.780

tabel 5.1: overzicht boekwaarden per 31 december 2017

6.1 Niet alleen de stenen

De gemeente Schiedam levert niet alleen een financiële bijdrage ten behoeve van de sportaccommodaties. Naast de harde kant van het sportbeleid (de ‘stenen’) is er de zachte kant. Hier wordt nu ook kort aandacht aan besteed, omdat de activiteiten op dit gebied ook van belang zijn om de Schiedammers te laten sporten en bewegen.

In juli 2015 heeft de gemeenteraad de Kadernota ‘Kom maar op!’ vastgesteld. Op basis daarvan is vervolgens het ‘Uitvoeringsprogramma bewegen en sporten Schiedam’ opgesteld. Daarin zijn vijf ambities verwoord, die vervolgens in verschillende ambities en bijbehorende activiteiten zijn vertaald. Een aantal daarvan heeft betrekking op het stimuleren van sporten en bewegen. Daarbij gaat het vooral om het zorgen voor een optimaal sport- en beweegaanbod, dat aansluit bij en inspeelt op de wensen en behoefte van Schiedammers.

6.2 Huidige situatie

De rol van de gemeente op het gebied van sportstimulering bestaat uit een aantal aspecten. Ten eerste neemt de gemeente sinds 2008 deel aan de ‘Brede Impuls Combinatiefuncties’. Dit is een structurele regeling, op basis waarvan meerdere combinatiefunctionarissen en buurtsportcoaches actief zijn. De regeling betreft een bijdrage van het Rijk voor 40% van de kosten, mits de gemeente voor cofinanciering van de overige 60% zorgt. Momenteel is op basis van deze regeling 14,1 fte aan combinatiefuncties in Schiedam actief:

sector	functie	fte
onderwijs	combinatiefunctionarissen basisonderwijs	4,3
onderwijs	combinatiefunctionarissen voortgezet onderwijs	1,5
cultuur	cultuurcoach Stichting Mooi Werk	0,5
bewegen en sporten	sportconsulenten gemeente Schiedam	2,7
bewegen en sporten	buurtsportcoach De Betrokken Spartaan	1,0
bewegen en sporten	buurtsportcoaches Sportservice Zuid-Holland	4,1
totaal		14,1

tabel 6.1: overzicht combinatiefuncties Schiedam

Daarnaast worden vanuit het budget van het Uitvoeringsprogramma aan diverse uitvoerende organisaties subsidies verleend. De wat ‘grotere’ spelers op dit gebied zijn:

- stichting De Betrokken Spartaan: de subsidie wordt verstrekt voor ‘Streetrulez’. Hiermee krijgen Schiedammers vanaf 16 jaar de kans om een opleiding tot sportcoach te volgen. In ruil daarvoor dienen de deelnemers zich na het behalen van hun diploma gedurende 200 uur per jaar als vrijwilliger bij sportactiviteiten in te zetten;
- stichting Yets¹³ Foundation: deze organisatie zet zich op diverse scholen in Schiedam in om door middel van sporten en bewegen schooluitval te voorkomen. Dat doet zij door sportteams op te zetten voor kwetsbare jongeren, die in een omgeving met sociale problematiek opgroeien. Onder begeleiding van coaches worden zij geholpen naar een positieve deelname aan de maatschappij;

¹³ YETS staat voor Youth Empowerment Through Sports

- Sportservice Zuid-Holland: de gemeente subsidieert de inzet van de buurtsportcoaches, die bij Sportservice Zuid-Holland in dienst zijn.

Daarnaast houden diverse zorginstanties zich bezig met bewegen en sporten in Schiedam. Daarbij gaat het onder andere om Stichting MEE (voor mensen met een beperking), DOCK (een welzijnsorganisatie) en Seniorenwelzijn (voor thuiswonende senioren).

Tot slot zijn er de diverse beleidsmedewerkers bij de gemeente zelf, die zich onder meer met sporten en bewegen bezighouden.

6.3 Indruk

Op basis van de ontvangen informatie en enkele gesprekken ontstaat de indruk, dat er op het gebied van sportstimulering behoorlijk wat organisaties actief zijn. Dat vereist een goede afstemming, aansturing en verantwoording. Momenteel lijkt er op dit gebied geen sprake van een optimale situatie te zijn:

- de gemeente subsidieert de inzet van de combinatiefunctionarissen, maar heeft met hen geen werkgeversrelatie. Dat betekent dat goede afspraken en verantwoording nodig zijn om ervoor te zorgen dat de betreffende functionarissen de bij de subsidieverlening gestelde doelen van de gemeente nastreven, zeker in een situatie waarin die conflicteren met de belangen van de eigen werkgever;
- een deel van de subsidies wordt niet door de Sportafdeling, maar door de Onderwijsafdeling van de gemeente afgegeven. Deze 'interne versnippering' maakt het lastiger om goed op de cohesie in de uitvoering te sturen;
- sport en bewegen zijn soms onderdeel van een groter palet van activiteiten van een gesubsidieerde organisatie, waardoor er minder zicht kan zijn en mogelijk lastiger kan worden gestuurd op de doelen op het gebied van sport en bewegen;
- de diverse organisaties en verenigingen die zich met sporten en bewegen bezighouden, werken deels vooral op zichzelf. Conform de ambitie 'Nieuw land' uit het Uitvoeringsprogramma is het zaak om meer een sportnetwerk te creëren, waarbij de betrokken partijen samen verantwoordelijk zijn voor het aan het sporten en bewegen krijgen en houden van de inwoners van Schiedam.

Nader onderzoek kan uitwijzen in hoeverre daadwerkelijk sprake is van een suboptimale situatie.

7.1 Conclusies

De conclusies van de exploitatieanalyse van de sportaccommodaties zijn in de hoofdstukken 2, 3 en 4 geformuleerd. De belangrijkste conclusies van deze en de andere voorgaande hoofdstukken worden nu weergegeven.

7.1.1 Zwembaden

- De bezetting van Groenoord is aan de lage kant en de bezetting van Zuid is zeer laag. Voor het huidige *bezoek* is er dus te veel zwemwater in Schiedam aanwezig. Dit komt doordat het bezoek per inwoner van het verzorgingsgebied wat tegenvalt. Vanuit het *aanbod* bezien is de hoeveelheid zwemwater in Schiedam daarentegen niet te ruim voor het aantal inwoners;
- gezien de zeer lage bezetting en het lage absolute aantal bezoeken kunnen er vraagtekens bij het bestaansrecht van Zuid worden geplaatst;
- de exploitatie van Groenoord is efficiënt, maar de exploitatie van Zuid is inefficiënt. Dat komt vooral door de zeer lage bezetting, de lage tarieven in vergelijking met Groenoord en de ruime personele inzet.

7.1.2 Binnensportaccommodaties

- De jaarbezetting van de Groenoordhal is voldoende en die van de dubbele sporthal Margriet is matig. De piekbezetting van beide hallen is prima in orde. Daarbij is het verenigingsgebruik hoog, terwijl het onderwijsgebruik laag is. De bezetting van de Willem-Alexanderhal is in zijn geheel zeer laag;
- de jaarbezetting van de sportzalen is wisselend, maar de piekbezetting is overal prima in orde;
- de jaarbezetting van de gymzalen is wisselend, maar overwegend in orde. De piekbezetting is in vrijwel alle gevallen prima in orde. Dat komt vooral door de hoge onderwijsbezetting;
- de exploitatie van de twee sportzalen is efficiënt, maar de exploitatie van de Groenoordhal en sporthal Margriet is inefficiënt. Dat komt vooral door de lage onderwijsbezetting, de zeer lage horecaomzet in de Groenoordhal en de zeer ruime personele inzet in sporthal Margriet.

7.1.3 Buitensportaccommodaties

- Momenteel is sprake van overcapaciteit op sportpark Harga, zowel bij de voetbalverenigingen als bij de hockeyvereniging. Ook de voetbalvereniging op sportpark Willem-Alexander en een van beide voetbalverenigingen op sportpark Thurlede beschikken nu over relatief veel velden. De capaciteit van de voetbalverenigingen op sportpark Harga wordt vanaf 2019 aangepast en zal dan alsnog ruim voldoende zijn;
- een van de twee voetbalverenigingen op sportpark Thurlede en de diverse handbal-, korfbal- en honken- en softbalverenigingen beschikken over een passend aantal velden;
- de exploitatie van Stichting Sportpark Harga-Noord is efficiënt. Voor Stichting Sportpark Willem-Alexander kan geen oordeel worden gegeven. Wel zijn de totale kosten die samenhangen met beheer, onderhoud en schoonmaak van de velden en de gebouwen – inclusief de personele inzet en inhuur – aan de hoge kant;

- doordat de gemeentelijke baten en lasten niet per sportpark worden geboekt, is het niet mogelijk om de exploitatie van de sportparken die door de gemeente worden geëxploiteerd te beoordelen.

7.1.4 Meerjarenonderhoud

- Het geplande eigenaarsonderhoud van de door Optisport geëxploiteerde accommodaties is in de afgelopen jaren slechts ten dele uitgevoerd, mede in afwachting van besluitvorming over de toekomst van enkele accommodaties.

7.1.5 Sportstimulering

- De indruk bestaat dat de afstemming, aansturing en verantwoording op het gebied van sportstimulering suboptimaal zijn, doordat:
  - de gemeente wel subsidieert, maar geen werkgeversrelatie met de combinatiefunctionarissen heeft;
  - de interne versnippering van de subsidies het lastiger maakt om goed op de cohesie in de uitvoering te sturen;
  - sport en bewegen soms onderdeel zijn van een groter activiteitenpalet, waardoor er mogelijk lastiger op kan worden gestuurd;
  - de diverse organisaties en verenigingen die zich met sporten en bewegen bezighouden deels vooral op zichzelf werken.

7.1.6 Exploitanten

- De verschillende sportaccommodaties worden in totaal door vijf partijen geëxploiteerd: Optisport Schiedam B.V., Primo, Stichting Sportpark Willem-Alexander, Stichting Sportpark Harga-Noord en de gemeente. Dat is een flink aantal en dat kan een negatieve invloed op de efficiëntie van de exploitatie hebben.

7.2 Aanbevelingen

Op basis van de conclusies kunnen verschillende aanbevelingen worden gedaan, die qua karakter soms nogal uiteenlopen. Vandaar dat ze per thema worden weergegeven.

7.2.1 Accommodatiebeleid

- Overweeg om het huidige zwemwateraanbod te verkleinen, tenzij de exploitant het zwembadbezoek verder kan laten toenemen en daarmee de aanwezige bezoekpotentie zo volledig mogelijk weet te benutten;
- onderzoek of het mogelijk is om door verplaatsing van het gebruik naar de Willem-Alexanderhal en eventueel ook de andere sporthallen een of meer gymzalen 'vrij te spelen', zodat de bezetting en de exploitatie van de accommodaties verbeteren;
- onderzoek in hoeverre de beperkte overcapaciteit van buitensportvelden kan worden gereduceerd door òfwel de verwachting van intensiever gebruik, òfwel de reductie van het aantal velden.

7.2.2 Exploitatie

- Neem op het gebied van de tarieven van de zwembaden de volgende maatregelen:
  - verhoog de tarieven van de doelgroepactiviteiten en het les zwemmen in Zuid geleidelijk tot het niveau van Groenord;
  - beperk de geldigheid van de zwemleskaarten, zodat klanten niet 'gratis' een les kunnen missen;
  - beperk het aantal kortingsmogelijkheden van een aantal activiteiten door niet zowel meerbadenskaarten als abonnementen aan te bieden;
- onderzoek de mogelijkheden om de energiekosten van Groenord en de totale kosten voor administratie en beheer te verlagen;
- reduceer de zeer ruime personele inzet in sporthal Margriet;
- bepaal een transparante basisprijs per type sportveld;
- zorg dat de gemeentelijke baten en lasten zo veel mogelijk per sportpark worden geboekt.

7.2.3 Meerjarenonderhoud

- Actualiseer de MJOP's van de door Optisport geëxploiteerde accommodaties.

7.2.4 Sportstimulering

- Verbeter de afstemming, aansturing en verantwoording rond de sportstimulering door:
  - betere afspraken met en verantwoording door functies waarmee de gemeente geen werkgeversrelatie heeft;
  - vermindering van de interne versnippering van de subsidies;
  - het 'uit elkaar trekken' van activiteiten van eenzelfde subsidieontvanger;
  - het creëren van een sportnetwerk, conform de ambitie 'Nieuw land' uit het Uitvoeringsprogramma.

7.2.5 Exploitanten

- Overweeg om het aantal exploitanten van de sportaccommodaties te reduceren door sommige exploitaties te clusteren.

7.3 Vervolgstappen

Indien wordt besloten om het huidige zwemwateraanbod te verkleinen, dient vervolgens te worden uitgewerkt op welke wijze dat moet worden gedaan. Daarbij dienen aspecten te worden meegenomen als de toekomstige behoefte aan verschillende soorten zwemwater en het belang dat de gemeente daaraan hecht, de toekomstige exploitatie- en onderhoudskosten van de huidige baden, alsmede de gewenste spreiding. Ingeval van nieuwbouw kunnen vervolgens verschillende varianten worden uitgewerkt qua bezoek, configuratie, investerings- en exploitatiekosten, locatie, enzovoort.

Wat betreft de rationalisatie van het binnensportaanbod is de volgende stap om te bekijken welke accommodaties er mogelijk kunnen worden vrijgespeeld. Daarbij dient onder meer naar de ligging, de leeftijd, het gebruik en de huidige kosten te worden gekeken. Iets vergelijkbaars geldt ten aanzien van de reductie van de overcapaciteit van de buitensportvelden.

Voor de exploitatie van de zwembaden en de overige Optisport-accommodaties zijn enkele aanbevelingen gedaan, die door de exploitant zelf kunnen worden doorgevoerd. Wat betreft de tarieven van zwembad Zuid zal dan echter wel moeten besloten om de huidige kaders los te laten. De verdere aanbevelingen met betrekking tot de exploitatie betreffen administratieve/boekhoudkundige aanpassingen bij de gemeente.

Voor de actualisatie van de MJOP's dient aan een deskundige partij opdracht te worden gegeven.

Ten aanzien van de sportstimulering dient de gemeente keuzes te maken over de afstemming, aansturing en verantwoording. Dat geldt zowel intern als richting de betrokken organisaties. Vervolgens kunnen die keuzes worden geïmplementeerd.

Tot slot kan op basis van een vergelijking en beoordeling van de diverse beheervormen een keuze voor een best passende beheervorm worden gemaakt. Aan de hand daarvan kan de gemeente vervolgens besluiten welke exploitaties zij bij een en dezelfde exploitant wil onderbrengen.

Bijlage 1 Overzicht zwemvoorzieningen in de omgeving

Naam	Zwembad Zuid	West	Groenoord	Sammy's zwemschool	Zweminstituut
Plaats	Schiedam	Rotterdam	Schiedam	Schiedam	Schiedam
Afstand tot Broersvest in min.	4	6	9	9	9
Afstand tot Broersvest in km.	1,4	2,7	3,6	4,7	4,7
Type bad	binnenbad	binnenbad	binnenbad	binnenbad	binnenbad
Baden en faciliteiten	wedstrijdbad, instructiebad, horeca, ligweide, peuterbad buiten	wedstrijdbad, recreatiebad, horeca	wedstrijdbad, recreatiebad, glijbaan, waterspeeltuin, peuterbad, bubbelbaden, zonnebank, horeca, buitenpeuterbad met ligweide	instructiebad (van Argos Zorggroep)	instructiebad (van Argos Zorggroep)

Naam	Overschie	David Lloyd Rotterdam-Blijdorp	Oostervant	De Kulk	Zwemschool Arons
Plaats	Rotterdam	Rotterdam	Rotterdam	Vlaardingen	Vlaardingen
Afstand tot Broersvest in min.	9	10	11	11	13
Afstand tot Broersvest in km.	4,9	5,0	4,6	5,2	6,1
Type bad	binnenbad	binnenbad	binnenbad	binnenbad	binnenbad
Baden en faciliteiten	L-vormig wedstrijdbad, horeca	instructiebad, horeca	wedstrijdbad, instructiebad, peuterbad, stoomcabine, horeca	wedstrijdbad, doelgroepenbad, recreatiebad, bubbelbad, glijbaan, duikplank, stroomversnelling, wildwaterbaan, zonnebank, horeca, ligweide	instructiebad, horeca

Naam	Van Maanenbad	De Wilgenring	Pernis	Dol-fijn	David Lloyd Rotterdam-Centrum
Plaats	Rotterdam	Rotterdam	Rotterdam	Maassluis	Rotterdam
Afstand tot Broersvest in min.	13	14	14	14	15
Afstand tot Broersvest in km.	6,5	8,4	10,5	12,7	8,0
Type bad	combibad	binnenbad	buitenbad	binnenbad	binnenbad
Baden en faciliteiten	wedstrijdbad, instructiebad, buitenbad met peuterbad en ligweide, stoombad, zonnebank, horeca	wedstrijdbad, instructiebad, recreatiebad, peuterbad, glijbaan, horeca, solarium	wedstrijdbad, recreatiebad, horeca	wedstrijdbad, recreatiebad met speelelementen, kleuterpeuterbad, whirlpool, glijbaan, horeca, sauna, stoombad, saunahof, uitzwembad, kleuterpeuterbad buiten, ligweide	instructiebad, horeca

Naam	Kerkpolder	Hoogvliet	Zwemcentrum Rotterdam	Oostelijk zwembad	Zweminstituut
Plaats	Delft	Rotterdam	Rotterdam	Rotterdam	Delft
Afstand tot Broersvest in min.	15	16	17	17	17
Afstand tot Broersvest in km.	12,2	11,4	8,4	10,7	14,3
Type bad	binnenbad	binnenbad	binnenbad	binnenbad	binnenbad
Baden en faciliteiten	wedstrijdbad, recreatiebad, kleuter- en peuterbad met verschillende speelattributen, glijbaan, speelweide, zonnebank, vergaderruimte, horeca	wedstrijdbad, doelgroepenbad, peuterbad, horeca	50-meterbad, instructiebad, horeca	L-vormig wedstrijd- en instructiebassin, horeca	instructiebad (van Sophia Revalidatie)

Bijlage 2 Demografische ontwikkeling gemeente Schiedam

jaar	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017
totaal	75.589	76.102	76.576	75.802	75.619	75.487	75.389	75.162	74.947	75.326	75.565	75.718	76.244	76.216	76.450	76.869	77.108	77.838
0 tot 10 jaar	9.340	9.358	9.362	9.130	9.044	8.854	8.772	8.642	8.505	8.448	8.390	8.350	8.404	8.361	8.388	8.409	8.439	8.464
10 tot 20 jaar	7.998	8.332	8.530	8.567	8.621	8.641	8.707	8.637	8.694	8.737	8.772	8.767	8.707	8.668	8.601	8.527	8.481	8.595
20 tot 30 jaar	10.348	10.204	10.100	9.761	9.689	9.664	9.650	9.610	9.491	9.567	9.628	9.631	9.868	9.914	10.059	10.306	10.374	10.531
30 tot 40 jaar	12.745	12.822	12.937	12.713	12.336	11.974	11.612	11.332	11.013	10.981	10.752	10.588	10.439	10.227	10.106	10.111	10.135	10.403
40 tot 50 jaar	10.704	10.819	11.048	11.095	11.282	11.476	11.627	11.558	11.665	11.703	11.790	11.799	11.871	11.800	11.636	11.374	11.139	11.038
50 tot 60 jaar	9.133	9.295	9.497	9.565	9.721	9.936	10.199	10.050	9.852	9.909	10.025	10.102	10.238	10.429	10.661	10.835	10.921	10.912
60 tot 70 jaar	6.619	6.597	6.476	6.419	6.458	6.518	6.450	6.989	7.374	7.600	7.838	8.024	8.262	8.431	8.563	8.750	9.064	8.922
70 tot 80 jaar	5.812	5.713	5.559	5.405	5.289	5.163	5.094	5.007	4.996	4.965	4.912	4.939	4.932	4.880	4.949	5.047	5.065	5.500
80 tot 90 jaar	2.463	2.547	2.629	2.705	2.744	2.807	2.844	2.899	2.915	2.952	3.010	3.000	2.955	2.915	2.875	2.864	2.837	2.827
90 jaar of ouder	427	415	438	442	435	454	434	438	442	464	448	518	568	591	612	646	653	646

Bijlage 3 Trends en ontwikkelingen

Maatschappij en sport

- De aandacht voor gezond leven en bewegen blijft toenemen. Dat betekent een positieve stimulans voor sportbeoefening in het algemeen. Vooral 55-plussers blijken aanzienlijk vaker deel te nemen aan sportieve activiteiten dan in het verleden. Gezien de demografische prognose (zie paragraaf 2.2) biedt dat kansen voor de sportaccommodaties in de gemeente Schiedam;
- sport is al lang niet meer uitsluitend een doel op zich, maar ook een middel voor gemeenten en sporters om bepaalde andere doelen te bereiken, die onder andere te maken hebben met fysieke en mentale gezondheid, sociale cohesie, participatie en veiligheid. Ook in de gemeente Schiedam is dat het geval;
- ontwikkelingen als individualisering, toenemende diversiteit en mobiliteit, de 24-uurseconomie en nieuwe vormen van communicatie zorgen ervoor dat maatschappelijke verbanden in buurten en wijken 'losser' en buurt-/wijkoverstijgend worden. Dat betekent dat sport- en andere activiteiten steeds meer in ongeorganiseerd verband en lang niet altijd binnen de 'eigen' wijk plaatsvinden. Steeds vaker wil men zelf tijd en tijdsduur van de sportactiviteit waaraan men deelneemt bepalen. Voor zwembaden kan dit een bedreiging zijn, tenzij hierop wordt ingespeeld;
- ondanks – of wellicht dankzij – de individualisering en soortgelijke ontwikkelingen is er nog steeds ook behoefte aan ontmoeting en sociale verbondenheid, het liefst dicht bij huis. Sportaccommodaties spelen hier soms op in door een plek te zijn waar men niet alleen kan sporten, maar tevens anderen ontmoeten. Dat is in beide Schiedamse zwembaden ook het geval;
- onder invloed van verdrinkingsgevallen en ongelukken in zwembaden en recreatiegebieden blijft de discussie over veiligheid actueel. Mede hierom is voor zwembaden het Keurmerk Veilig en Schoon opgesteld. Beide Schiedamse zwembaden hebben het keurmerk behaald.

Zwembaden

- In de jaren tachtig en negentig van de vorige eeuw is door menig gemeente fors geïnvesteerd in recreatieve zwembaden en combibaden. In het afgelopen decennium heeft echter een verschuiving van recreatief zwemmen naar begeleide activiteiten plaatsgevonden. Daarnaast hebben demografische ontwikkelingen, gewenning aan recreatieve zwemvoorzieningen en uitbreiding van andersoortige recreatieve voorzieningen een rol gespeeld. In Schiedam is het recreatieve zwembadbezoek in vergelijking met 2009 in eerste instantie wel gedaald, maar in de afgelopen jaren was sprake van een stijgende lijn;
- aquasporten, seniorenactiviteiten en therapeutische doelgroepactiviteiten zijn in de afgelopen jaren in Nederland populair geweest en zullen dat in de komende jaren ook blijven. Kritische succesfactoren voor een aantrekkelijk aanbod zijn in algemene zin: een hoge kwaliteit van de instructeurs, een goede hygiëne en dat de activiteiten niet alleen een sportieve, maar ook een sociale functie hebben. Hoewel in de Klantbelevingsmeter van Optisport alleen op hoofdlijnen en voor alle accommodaties samen een oordeel over dit soort aspecten wordt gegeven, is het beeld overwegend positief;
- les zwemmen blijft een kerntaak van zwembaden, maar ook aan deze activiteit stellen bezoekers steeds hogere eisen. Dat betreft vooral de kwaliteit van de zweminstructeurs en de communicatie over de vorderingen van het kind. Daarnaast is het les zwemmen van oudsher sterk aanbodgericht. Er zijn echter steeds meer zwembaden, die sterker vraaggericht opereren. Dat betekent dat ze in het weekend ook

lessen aanbieden en/of snelcursussen organiseren. In beide zwembaden zijn er op zaterdag zwemlessen (in Zuid via de Optisport Swimming Academy) en in beide baden kunnen kinderen snelcursussen volgen;

- zwem- en waterpoloverenigingen hebben over het algemeen met sterk afnemende ledenaantallen te kampen. Dit heeft op diverse plaatsen in het land tot fusies en een afname van het verenigingsbezoek aan zwembaden geleid. Daarbij moet worden opgemerkt, dat er wat dit betreft grote verschillen tussen individuele verenigingen bestaan. Uit de bezoek- en verhuurcijfers van de twee Schiedamse zwembaden blijkt niet dat er sprake is van een *structurele* daling van het verenigingsgebruik;
- mede onder invloed van de bezuinigingen is het schoolzwemmen in veel gemeenten in de afgelopen jaren beperkt of afgeschaft. Naast gemeentelijke bezuinigingen spelen de reistijd en vervoerskosten daarbij vaak een rol. In Schiedam is het schoolzwemmen per 2013 afgeschaft.

Bijlage 4 Aanbod binnensportaccommodaties

accommodatie	eigenaar	exploitant	afmetingen
Groenordhal	gemeente	Optisport	28 x 44 meter
sporthal Margriet (dubbele sporthal)	gemeente	Optisport	34 x 92 meter
Willem-Alexanderhal	gemeente	Stichting Sportpark Willem-Alexander	28 x 44 meter
sportzaal Oost	gemeente	Optisport	22 x 28 meter
sportzaal Zuid	gemeente	Optisport	22 x 28 meter
sportzaal Thorbeckesingel / De Taaltuin	Primo	Primo	21 x 24 meter
gymzaal Bachplein	Primo	Primo	12 x 21 meter
gymzaal Frans Halsplein	Primo	Primo	12 x 21 meter
gymzaal Jan van Avennesstraat	Primo	Primo	12 x 21 meter
gymzaal Keplerstraat	Primo	Primo	12 x 21 meter
gymzaal De Meesterstraat	Primo	Primo	12 x 21 meter
gymzaal Peter van Anrooylaan	Primo	Primo	12 x 21 meter
gymzaal Piersonstraat	Primo	Primo	12 x 21 meter
gymzaal Prinses Beatrixlaan / Schiedamseweg	Primo	Primo	12 x 21 meter
gymzaal Stockholm	Primo	Primo	12 x 21 meter
gymzaal Warmoezenierpad	Primo	Primo	12 x 21 meter
gymzaal Dokter Kuyperlaan	Primo	Primo	12 x 21 meter

Opmerkingen:

- *de sporthallen beschikken elk over een tribune;*
- *de Groenordhal en sporthal Margriet beschikken over een horecavoorziening, die door de exploitant wordt geëxploiteerd;*
- *sporthal Margriet beschikt ook over een vergaderruimte, een examenruimte, kantoren en twee ruimtes die vast worden verhuurd;*
- *in sportzaal Oost is een kleine kantine, die door een van de verenigingen voor eigen gebruik wordt gehuurd;*
- *gymzaal Dokter Kuyperlaan beschikt ook over een kleinere zaal, die permanent ten behoeve van tafeltennis is ingericht;*
- *gymzaal Piersonstraat beschikt over een ruimte die aan een buitenschoolse opvang wordt verhuurd.*

Bijlage 5 Jaarbezetting binnensportaccommodaties

accommodatie	onderwijs	sport + overig	totaal
Groenordhal	282	1.976	2.258
sporthal Margriet I	340	1.535	1.875
sporthal Margriet II	304	1.574	1.878
Willem-Alexanderhal	0	341	341
sportzaal Oost	1.146	1.338	2.484
sportzaal Zuid	903	951	1.854
sportzaal Thorbeckesingel / De Taaltuin	1.042	654	1.696
gymzaal Bachplein	1.304	347	1.651
gymzaal Frans Halsplein	951	673	1.624
gymzaal Jan van Avennesstraat	649	1.052	1.701
gymzaal Keplerstraat	1.310	423	1.733
gymzaal De Meesterstraat	893	585	1.478
gymzaal Peter van Anrooylaan	1.206	1.029	2.235
gymzaal Piersonstraat	1.148	400	1.548
gymzaal Prinses Beatrixlaan / Schiedamseweg	1.032	270	1.302
gymzaal Stockholm	1.163	624	1.787
gymzaal Warmoezenierpad	1.205	533	1.738
gymzaal Dokter Kuyperlaan	752	onbekend	-

Bijlage 6 Piekbezetting binnensportaccommodaties

accommodatie	onderwijs	sport + overig	totaal
Groenordhal	18%	114%	71%
sporthal Margriet I	21%	121%	76%
sporthal Margriet II	10%	152%	88%
Willem-Alexanderhal	onbekend	onbekend	-
sportzaal Oost	52%	79%	67%
sportzaal Zuid	52%	89%	72%
sportzaal Thorbeckesingel / De Taaltuin	83%	11%	44%
gymzaal Bachplein	82%	30%	57%
gymzaal Frans Halsplein	85%	46%	62%
gymzaal Jan van Avennesstraat	54%	54%	54%
gymzaal Keplerstraat	86%	34%	55%
gymzaal De Meesterstraat	103%	28%	59%
gymzaal Peter van Anrooylaan	88%	64%	74%
gymzaal Piersonstraat	101%	38%	64%
gymzaal Prinses Beatrixlaan / Schiedamseweg	88%	28%	53%
gymzaal Stockholm	91%	66%	77%
gymzaal Warmoezenierpad	100%	53%	72%
gymzaal Dokter Kuyperlaan	78%	onbekend	-

Bijlage 7 Aanbod buitensportaccommodaties

accommodatie	vereniging	sport	aantal velden
sportpark Willem-Alexander	Kethel Spaland	voetbal	1 natuurgras-wedstrijd 4 kunstgras
	Ventura	handbal	2 asfalt
sportpark Harga	SVV	voetbal	1 natuurgras-wedstrijd 2 kunstgras
	HBSS	voetbal	3 natuurgras-wedstrijd 1 kunstgras
	Hermes DVS	voetbal, cricket en rugby	4 natuurgras-wedstrijd 1 kunstgras
	HC Schiedam	hockey	4 kunstgras-water 2 kunstgras-zand
sportpark Thurlede	Excelsior '20	voetbal en cricket	2,5 natuurgras-wedstrijd 2 kunstgras
	PPSC	voetbal	1 natuurgras-wedstrijd 2 kunstgras
	DWS	handbal	2 kunstgras
	Nexus	korfbal	2 kunstgras
	GHSV	hondensport	samen 1,3 hectare natuurgras
	De Brabanderstad	hondensport	
	Dog Training School	hondensport	
sportpark Bijdorp	SV&HV Schiedam	honk- en softbal	1 honkbal 1 softbal 1 training

Opmerkingen:

- *Hermes DVS is ook een squashvereniging. Omdat dit geen buitensport betreft, wordt dit hier buiten beschouwing gelaten;*
- *de horecavoorzieningen bij sportpark Willem-Alexander en sportpark Harga (het hockeydeel) zijn verpacht.*

Bijlage 8 Gemeentelijke kosten

zwembaden en binnensport	2015	2016	2017
Sport			
nadelig exploitatiesaldo bedrijven	2.296.236	2.457.667	2.358.638
verrekenpost salarissen en sociale lasten	0	0	164.052
verrekening met kostenplaats Zorg en Welzijn	250.874	245.827	0
kapitaallasten	216.021	216.127	185.646
overige diensten van derden	72.525	0	0
verrekenpost overige goederen en diensten	0	0	12.559
overig	19.009	2.486	-3.103
totaal Sport	2.854.666	2.922.107	2.717.792
Vastgoed			
onderhoud	228.155	213.559	487.612
belastingen	68.391	36.732	54.317
verzekeringen	16.370	16.689	20.235
interne verrekeningen algemeen	29.920	29.920	30.087
huur onroerende zaken	40	40	40
huur/vergoeding gebruik accommodatie	-1.212.947	-1.220.236	-1.221.086
totaal Vastgoed	-870.070	-923.296	-628.794
totaal zwembaden en binnensport	1.984.596	1.998.811	2.088.997

buitensport	2015	2016	2017
Regie Openbare Ruimte			
onderhoud	1.402.075	1.347.233	684.642
kapitaallasten	197.598	135.295	134.383
verrekenpost salarissen en sociale lasten	0	0	13.581
verrekening met kpl Regie Openbare Ruimte	29.505	16.385	0
subsidies	0	0	78.612
overig	22.053	3.310	15.472
huur/vergoeding gebruik accommodatie	0	-4.618	2.204
totaal Regie Openbare Ruimte	1.651.232	1.497.605	928.893
Vastgoed			
belastingen	33.549	11.969	15.714
verzekeringen	779	794	963
overig	0	0	0
huur/vergoeding gebruik accommodatie	-108.002	-126.949	-77.245
totaal Vastgoed	-73.674	-114.186	-60.567
Schiedam in Beweging			
nadelig exploitatiesaldo bedrijven	0	132.768	639.428
kapitaallasten	0	0	574.912
overige diensten van derden	0	210.611	583.069
verzekeringen	0	0	-472.040
overig	0	15.778	21.653
huur/overige huur	0	-98.445	-9.434
overige baten van derden	0	-53.000	-41.200
totaal Schiedam in Beweging	0	207.712	1.296.388
totaal buitensport	1.577.558	1.591.130	2.164.714

Bijlage 9 Meerjarenonderhoud

Optisport-accommodaties

	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022	2023	totaal
zwembad Groenoord	661.691	184.953	132.432	149.067	899.841	415.367	109.054	60.765	104.284	401.894	3.119.348
zwembad Zuid	68.704	17.818	63.826	36.249	34.166	16.757	90.231	110.323	19.120	84.292	541.485
Groenordhal	87.815	40.819	4.052	51.869	15.998	40.297	46.455	23.560	9.697	102.656	423.218
sporthal Margriet	387.630	91.978	20.185	230.629	19.345	33.953	170.965	65.458	88.683	60.546	1.169.371
sportzaal Oost	50.790	20.856	10.816	96.357	3.158	3.603	143.817	11.108	4.158	68.464	413.127
sportzaal Zuid	113.485	11.818	20.968	47.223	3.823	5.451	13.864	9.068	101.346	49.871	376.918
totaal	1.370.115	368.241	252.279	611.394	976.331	515.428	574.387	280.282	327.287	767.723	6.043.467